

3 ANÀLISI DE LA SITUACIÓ SOCIOCULTURAL I TURÍSTICA A ROSSELL



Fig. 58-61. Cartells i senyals amb informació.
Foto: Montse Gisbert.

3.1. Rutes i propostes turístiques actives

Des de fa uns anys s'han executat tot un seguit d'iniciatives per posar en valor alguns punts destacats del municipi. Es començà per edificar un **Centre Cívic**, en el lloc on hi havia hagut un antic molí d'oli (C/La Placeta, 9), deixant exposada l'antiga maquinària. Aquest punt s'ha convertit en un lloc de reunió per a les associacions, en un punt en el que es porten a terme molts actes culturals i d'altre tipus (bodes o enterraments, per exemple), en el que es fan cursos, i ara fins hi tot, classes de música o anglès.

Una altra actuació prenia impuls el 2009. Consistia en disposar **cartells i senyals amb informació** per donar a conèixer els principals recursos històrics i artístics de Rossell. L'impulsor va ser l'Ajuntament de Rossell gràcies a PORTMADER³. Consta de cartells biposte, amb informació de l'oferta turística general del municipi, cartells monoposte, amb la descripció dels principals recursos turístics, i cartells a paret, que posen en valor alguns recursos.

L'estiu de 2010, es col·locaren quatre **taules panoràmiques** d'interpretació del paisatge, les quals, a més de donar una mica d'informació, senyalen quines són les muntanyes, rius o altres punts d'interès que poden trobar-se a l'horitzó. D'aquesta manera es creava la "Ruta dels miradors de Rossell", que pot fer-se

³ Associació pel desenvolupament integral de les comarques de Els Ports-Maestrat. És també el grup d'acció local que s'encarrega de gestionar els ajuts "Leader +" europeus. La seva web: www.portmader.info



Fig. 62 i 63. Taula panoràmica al camí Ròssec. Foto: Montse Gisbert.

a cotxe: comença al molló de Sant Marc i continua amb el mirador situat a la sortida del poble en direcció a Bel. Es continua per la carretera de Bel i al km 5 a mà dreta es troba el tercer mirador. I l'últim ja es troba a l'era de Bel. Aquest projecte va estar finançat per l'Agència Valenciana de Turisme i executat per l'empresa Servitur de Els Ports i l'Ajuntament de Rossell.

El passat 2011, s'efectuava una de les darreres actuacions: la **senyalització de senders** per articular recorreguts a peu pel terme. Hi ha un total de 6 rutes a peu, totes elles amb sortida davant del Centre Cívic "Molí Vell" i amb dificultat i durada diversa. La iniciativa ha estat finançada per l'Agència Valenciana de Turisme. A l'entrada del municipi s'ha disposat un panell explicant les rutes. Aquestes darreres actuacions han anat acompanyades de l'emissió de tot un seguit de fulletons turístics, a més de la pròpia guia turística de Rossell, que pot descarregar-se a: <http://www.rossell.es>

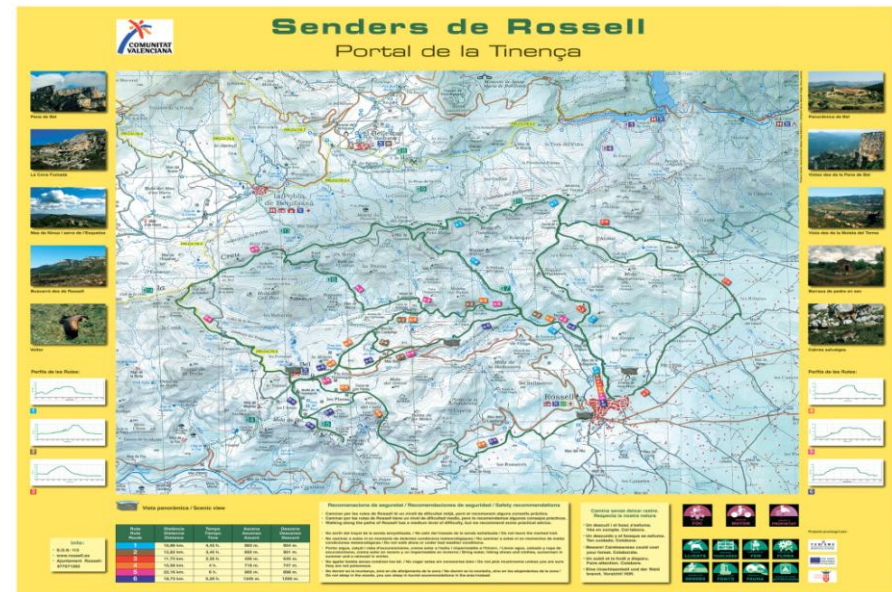


Fig. 64. Mapa dels Senders de Rossell.

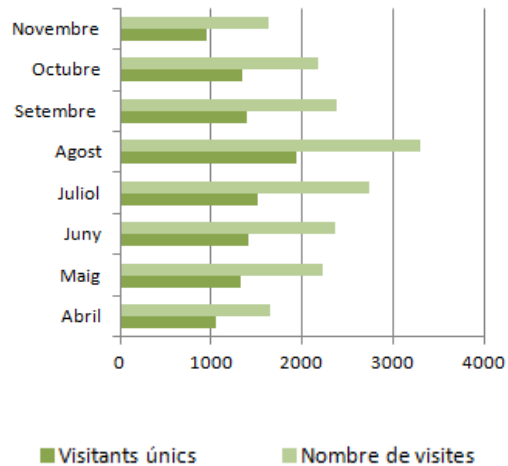


Fig. 65. Gràfic que ens mostra el número de visitants i visites de la pàgina web de Rossell d'abril a novembre de 2011. Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Ajuntament de Rossell.

Com es dona a conèixer rossell i les activitats que s'hi porten a terme?

Hi ha diferents vies, però possiblement les més destacades siguin a través de la seva pàgina web o a través de la comunicació directa, és a dir, des del mateix Ajuntament o des de la promoció a fires, com la de Sant Josep de Rossell o la Fira de l'oli de Canet lo Roig. També es dona a conèixer a través de la ràdio, la televisió i la premsa, tot i que les aparicions són de forma més puntual, normalment en data de festa. Una altra modalitat és el full d'activitats que es realitzen durant l'estiu i que es penja a la porta del Centre Cívic. Tenen també, gran paper, tots els tríptics i llibrets editats per l'Ajuntament, que poden trobar-se en ell mateix, als bars-restaurants i a les cases rurals.

Ara per ara, si es vol estar al corrent dels actes que tenen lloc a Rossell, una bona eina és la web de l'Ajuntament⁴ però no sempre apareixen totes. De mitjana té unes 2.400 visites mensuals, que augmenten quan són Festes Majors o Fira de Sant Josep. Pel que fa al món digital i espais 2.0, els únics que fan difusió i promoció del poble via Facebook són el Grup d'Estudis Rossell 750 Aniversari i l'Associació Filharmònica Rossellense. Des de l'Ajuntament no es paga a cap empresa per a deixar informació sobre el poble al seu espai web, i de moment tampoc existeix la intenció. No obstant, si que hi ha banners publicitaris a la web de l'Ajuntament, sempre en relació al municipi com el Club Excursionista l'Esquetxe, l'Associació-Musical Filharmònica Rossellana o la Penya Barcelonista.

⁴ <http://www.rossell.es>

3.2. Interessos de l'Ajuntament

El passat 22 de maig de 2011 van tenir lloc les eleccions municipals, a Rossell amb les úniques opcions de PP i PSPV-PSOE. Repetint candidatura, tornava a guanyar el PSOE amb Evaristo Martí Vilaró com alcalde i cinc regidors. Una nova candidatura significa canvis o noves propostes. D'aquesta manera el nou equip de govern proposava tot un seguit d'objectius respecte al patrimoni rossellà i l'experiència turística, fins el moment escassament explotada, com ha quedat reflectit. Les propostes són les següents:

ROSSELL

Conservar el patrimoni rural i posar-lo en valor.

Continuar millorant el mirador de Sant Marc.

Habilitar els antics safareigs de la Font de Baix per a zona oberta, amb banquetes i taules i condicionament de l'abeurador.

Potenciar la Fira de Sant Josep i l'assistència a altres fires que siguin d'interès per a la promoció del poble.

Continuar impulsant la pàgina web de l'Ajuntament com element d'informació de tota l'activitat municipal i oferir aquest espai a totes les entitats locals, públiques i privades.

Redactar i executar un pla de turisme (desenvolupament turístic sostenible: turisme planificat, integrat, obert, dimensionat, participatiu, durador i viable).

Promoure la creació d'una associació local d'empresaris turístics, així com una nova regidoria de turisme.

Annexionar el municipi a la Xarxa *Tourist Info* i declarar-lo turístic.

Continuar editant el material necessari de divulgació turística del poble i redacció del fullet definitiu de senderisme.

Crear una pàgina web sota el domini www.benifassa.es per donar a conèixer Rossell com "la porta d'entrada a la Tinença de Benifassà".

Consolidar definitivament el servei de banda ampla d'internet a tota la població i instal·lar diverses zones de wifi pública al casc urbà.

Continuar les gestions encetades amb l'administració autonòmica per tal d'adequar l'edifici de l'antiga Càmera Agrària per a ús d'utilitat pública.

Potenciar al màxim el Centre Cívic "Molí Vell" entre tots, amb tot tipus d'actes i iniciatives que augmenten, encara més, l'activitat sociocultural i lúdica del poble.

Incentivar la implantació d'un espai d'oci per als joves.

Motivar als més joves per a que continuïn participant en les activitats que periòdicament organitza "Lo Kasal", al Mercat Municipal.

Continuar potenciant l'àrea de participació ciutadana per tal de coordinar les associacions del poble i seguir col·laborant i donant recolzament, com fins ara, a qualsevol iniciativa.

LES CASES DEL RIU

Neteja integral de l'entorn del Riu Sénia, per tal d'habilitar senderes i promocionar la zona.

BEL

Habilitar un balcó-mirador al local social.

Demandar a l'Administració competent continuar amb la rehabilitació de l'església.

3.3. Allotjament i restauració, dos activitats econòmiques en auge, vinculades al turisme

Nom	Tipus d'establiment	Núm. Places	Telèfon/e-mail	Web	Direcció	Antiguitat negoci
Grèvol	Bar-Restaurant	120 places	630964325	facebook	C/ Joaquim Pla, 30	2010
"Lo de Juanma"	Bar-Restaurant	70 places	659381355	facebook	C/Dr. Saiz, 11	2011
Les Sorts	Restaurant	70 places	977571148	facebook	Crta. Vinaròs, 13	2002
Mas de Macià	Restaurant	50 places	653805908	facebook	Crta. Vallibona, km 3'5	2007
Bar Fina (Les Cases del Riu)	Bar	50 places	977570200		C/ Acequia, 8	1998
Mesó "Font de l'os" (Bel)	Fonda	40 places	682526661		C/ Major, 29	2010
Can Joan	Bar-Restaurant - allotjament	11 places allotj. + 50 rest.	977571439 - info@can-joan.com 655967019 - cranfelitarossell@gmail.com	www.can-joan.com	C/ Abaix, 15	2011
Casa Rural Angelita	allotjament	6 places		www.camaracastellon.com/casaruralangelita	C/ La Font, 16	2008
Can Lluís 1 i Can Lluís 2	allotjament	12 places	977571312		C/ La Placeta, 16	2003
Alberg Casa Begoña	allotjament	18 places	977571203 - casa_bego@hotmail.com	facebook, www.sunchoiceservices.com/casa-bego	C/ Bons Aires, 4	2010
Mas del Coll - Mas de la Viuda	allotjament	12 places	977571203	www.casaruralmasdelcoll.com	direcció carretera de Vallibona	2005

Fig. 66. Quadre de bars, restaurants i allotjament rural a Rossell, Les Cases del Riu i Bel, amb el número de places, la direcció, telèfon, web i any d'antiguitat del negoci.

3.4. Anàlisi DAFO

DEBILITATS

Rossell és un poble de reduïdes dimensions i poc conegut.

No té cap element que ressalti excessivament.

No és un referent turístic.

Mal comunicat a nivell de transport públic (només tres autobusos de línia diaris i només en dies laborals).

No existeix un calendari de les activitats que es porten a terme durant l'any a l'abast de tothom, tant de veïns com de forasters.

Té una pàgina web activa, però li manca presència a les xarxes socials.

FORTALESES

Situat en plena muntanya, però proper a la costa (30 km).

Bona comunicació per carretera i proper a l'AP7 amb entrada a Ulldecona.

Paratge natural ben conservat.

Municipi molt tranquil.

Alta activitat associativa i participativa, i per tant col·laboracionista.

Interès dels veïns en conèixer el passat del municipi i en mantenir la tradició i la festa.

El municipi compta amb un Grup d'Estudis amb dos objectius fonamentals: l'organització anual d'una setmana cultural i la publicació de llibres relacionats amb la població (11 publicacions). Per tant, hi ha un important moviment cultural.

AMENACES

La crisi econòmica redueix, entre altres coses, les subvencions. La dependència amb aquestes dóna submissió als poders.

Competència de localitats veïnes.

La pèrdua i oblit d'un important Patrimoni Material i Immaterial.

OPORTUNITATS

Trobar-se en terra de cruïlla.

Pertànyer a la Mancomunitat de la Taula del Sénia.

Compta amb bones infraestructures per al desenvolupament de les activitats que es proposen al projecte.

Compta amb infraestructures d'allotjament i restauració de qualitat.

Passat històric per descobrir i donar a conèixer.

Voluntat i motivació dels veïns en recuperar el passat del municipi.

La introducció de Rossell en la Xarxa *Tourist Info*.

Tenir una marca consolidada, però poc explotada: "Rossell, porta d'entrada a la Tinença de Benifassà".

Setmana Cultural de renom dins de la comarca.

Treure un programa engrescador dins el moment de crisi actual, per fer a un costat l'estancament i la decepció generals.

Situar-se prop de nuclis amb una forta afluència turística com Vinaròs, Morella, Peníscola, Sant Carles de la Ràpita, etc.

4 ANÀLISI EXTERN

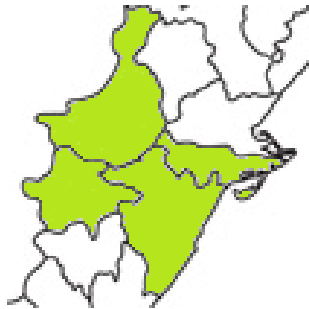


Fig. 67. Mapa de les comarques del Baix Maestrat, Els Ports, Matarranya i Montsià. Font: Elaboració pròpia.

	Població	Superfície
Montsià	72.261	735'4
Matarranya	8.893	933
Baix Maestrat	85.506	1.221'32
Els Ports	5.173	904'07

Fig. 68. Població i Superfície. Font: Elaboració pròpia.

4.1. L'estat de l'activitat sociocultural i turística a les comarques que formen la Mancomunitat de la Taula del Sénia

S'ha fet difícil plantejar quin havia de ser l'àmbit d'anàlisi extern. Estava clar que sent partícip Rossell de la Mancomunitat de la Taula del Sénia, començar per aquí i acotar-ho en aquest espai era una opció prou correcta. No obstant, la busca de diferents referències ens obliga a ampliar els límits dels termes que suposen tot el conjunt de pobles que formen la Mancomunitat. Per això, agafant-nos a uns límits més amplis, ens situem sobre els comarcals. Per tant les comunitats sobre les que treballem són: Baix Maestrat, Els Ports, Matarranya i Montsià.

Les eines bàsiques han estat: els estudis anuals que realitza la Conselleria de Turisme, Cultura i Esport de la Generalitat Valenciana a través de l'Observatori turístic, l'Institut Valencià d'Estadística, els estudis de l'Observatori de Turisme de la Direcció General de Turisme de Catalunya i les dades de l'Institut Català d'Estadística i el Instituto Aragonés de Estadística, les webs la Mancomunitat de la Taula del Sénia, el Patronat de turisme de Castelló, el portal Tourist Info, el Consell Comarcal del Montsià, el Consell Comarcal del Matarranya i les webs dels parcs naturals que engloben l'àrea.

La **Mancomunitat de la Taula del Sénia** és un organisme que va néixer al 2006. La formen un total de **27 municipis: 15 valencians** (Benicarló, Càlig, Canet lo Roig, Castell de Cabres, Cervera del Maestre, Herbés, la Jana, Morella, La Pobla de Benifassà, Rossell, Sant Rafael del Riu, Sant Jordi, Traiguera, Vallibona i Vinaròs), **9 catalans** (La Sénia, Alcanar, Freginals, La Galera, Godall, Mas de Barberns, Sant Carles de la Ràpita, Santa



Fig. 69. Logotip de la Mancomunitat de la Taula del Sénia.

Bàrbara i Ulldecona) i **3 aragonesos** (Beseit, Penya Roja de Tastavins i Vall de Roures). Tots junts superen els 117.000 habitants. En comú tenen la geografia, la història, la llengua i la cultura, així com espais naturals de gran interès (Parc Natural de la Tinença de Benifassà, Parc Natural dels Ports o el mateix riu Sénia). El riu Sénia es situa entre la Comunitat Valenciana (Pobla de Benifassà, Rossell, Canet lo Roig, Sant Rafael del Riu, Traiguera, Sant Jordi i Vinaròs) i Catalunya (La Sénia, Ulldecona i Alcanar).

La Mancomunitat esdevé un mitjà per treballar de forma conjunta i millorar les condicions de vida dels seus habitants. El càrrec de president s'elegeix per un any. Actualment és Marcelino Domingo Pruñonosa (alcalde de Benicarló) i els vicepresidents són els alcaldes de Vallibona, Santa Bàrbara, La Sénia, Morella, Canet lo Roig, Vall de Roures, Sant Carles de la Ràpita, Cervera i Alcanar. El secretari és Javier Cabanes i el gerent, Jaume Antich. Des de la Mancomunitat s'ha creat l'Associació Territori del Sénia, formada al 50% per la pròpia Mancomunitat i l'altre 50% pels sectors econòmics. S'encarrega de gestionar el projecte Oli i Oliveres Mil·lenàries del Territori del Sénia. També constitueixen la Fundació Jaume I, sent la meitat dels patrons alcaldes i l'altra representants del món cultural i social del territori. En funció dels recursos que disposa promou activitats.

CARACTERÍSTIQUES DEL TURISME

El turisme és una de les activitats econòmiques que actualment està més en auge i que contribueix de forma molt significativa a la riquesa i competitivitat global del país. Els seus efectes són molt positius, doncs proporcionen coneixement, investigació, ocupació laboral i reequilibri econòmic i social. Així mateix, suposa un gran impacte sobre nombroses activitats i diversos subsectors econòmics. La zona d'estudi,

sobretot la part de costa, té una llarga tradició turística, agafada al model de sol i platja. La resta, més de muntanya, cada cop està assolint més protagonisme. L'impuls s'ha generat a partir d'un canvi d'interessos i per l'afany dels distints agents per donar a conèixer el seu municipi, un amb identitat pròpia. En general, darrerament s'està buscant una nova imatge que prima per la qualitat i l'autenticitat. Es busca oferir-se com una destinació turística singular, diversificada i amb identitat. És aquí on sorgeixen les noves propostes, les quals, davant l'estancament de les destinacions turístiques homogènies, normalment sense cap tret que les identifiqui com a pròpies, s'està intentant desestacionalitzar la demanda i atreure al client proper. D'aquesta manera l'oferta lligada a temes d'interès natural o cultural ha pres força, només cal veure la proliferació de nous centres d'interpretació, museus, rutes temàtiques, festivals temàtics, etc.

Pel que fa a l'oferta d'interès natural, hem de dir que a la zona d'estudi es troben diversos espais protegits. Per una banda, a la zona de Castelló hi ha el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, integrat dins la xarxa de Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana, sent la gestió a càrrec d'aquesta administració. Per a la banda de Catalunya, cal destacar el Parc Natural dels Ports, la Reserva Natural Parcial de les Fagedes dels Ports i el Parc Natural del Delta de l'Ebre. Des de cadascun d'ells, i també de forma conjunta, van sorgint activitats que posen de relleu l'interès natural de la zona, que es conjuga també, amb l'essència més tradicional de l'activitat humana sobre ells. D'aquesta manera es dona a conèixer l'arrel a la terra i es proposa descobrir, a través de rutes, tallers, observacions, etc, la magnificència d'aquestes terres.

La tradició i la festa esdevé un altre punt molt fort de totes aquestes comarques, elements que acaben sent molt cridaners al turisme. Tot i que poc a poc la fesomia d'aquests actes ha anat variant i s'han anat introduint altres elements, l'essència de retrobament, de reviure tradicions centenàries segueix persistint i

donant-se a conèixer any a any a nous espectadors. Fins hi tot, productes de nova creació intenten, i ho aconsegueixen, posicionar-se com a reclams locals d'unes dates concretes. En aquest sentit cal destacar la Setmana Cultural de Rossell, el mercat ibèric de Sant Miquel a Alcanar, la Fira Gastronòmica i Jornades Gastronòmiques a La Sénia, la Festa del Tossal del Rei, etc. No obstant, no pot oblidar-se festivitats com les Quinquennals de Ulldecona o Alcanar, el Carnestoltes de Vinaròs o les Falles de Benicarló, amb una essència molt més arrelada i una participació més massificada.

RECURSOS I ACTIUS TURÍSTICS

Patrimoni Natural

Massís dels Ports: Es situa entre Aragó, Catalunya i la C. Valenciana. El punt de confluència és el Tossal del Rei, amb 1.356 metres d'altitud. Formen part del massís dos parcs naturals: Els Ports i la Tinença de Benifassà. Al massís neixen els rius Bergantes, Sénia, Cervol, Matarranya i Argals.

Delta de l'Ebre: Un 30 % del territori del Parc es troba al terme de Sant Carles de la Ràpita. Destacant la Península de la Banya o la dels Alfacs, el braç del Trabucador i part de l'Encanyissada.

Riu Sénia: Esdevé el límit natural entre Catalunya i la C. Valenciana. Té uns 66 km de recorregut i pocs afluents. Tenen terrasses fluvials Sant Rafael del Riu, Les Cases del Riu, La Sénia i els barris d'Ulldecona de El Castell i Sant Joan del Pas. Al seu entorn hi ha dos centres destacats: el convent de Santa Maria de Benifassà i el Castell de Ulldecona.

Altres: També destacar la Serra del Montsià i la del Godall i alguns monticles com el de l'ermita de Vinaròs o el Puig de la Nau de Benicarló. També les planes de La Galera, Traiguera i Canet lo roig.

Museus, Centres d'Interpretació, rutes i altres activitats vinculades al patrimoni

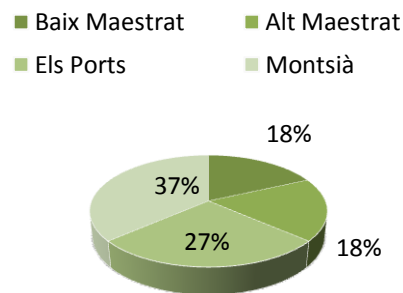


Fig. 70. Gràfic que mostra els percentatges de museus i centres d'interpretació que hi ha distribuïts en cada comarca.

Des de la Mancomunitat de la Taula del Sénia, l'Associació Territori del Sénia i des de la Fundació Jaume I, s'estan portant a terme tot un seguit d'activitats que posen de relleu els valors del territori al que se li ha donat aquest nom. Un dels projectes sobre el que es treballa en l'actualitat, com s'ha dit, és el de "Oli i Oliveres del Territori del Sénia". Això ha comportat l'elaboració de rutes, exposicions com la de "Oliveres Mil·lenàries Territori del Sénia", el "Museu natural oliveres mil·lenàries Arión" a Ulldecona, jornades gastronòmiques i de degustació, presentacions de productes (recentment es presentà al mercat de *La Boqueria* l'oli d'oliveres mil·lenàries del Territori del Sénia), etc. Des dels Parcs Naturals també s'impulsen tot un seguit d'activitats que posen de relleu el paisatge i la natura, en el seu sentit més ampli. Doncs es fan cursos, jornades, excursions, observatoris, etc.

Pel que fa a Museus i Centres d'Interpretació cal esmentar que al **Baix Maestrat** ens trobem amb el *Centre d'Interpretació del vi i la toneleria* de Sant Jordi, el *Museu de la Mar* i el Centre històric de Peníscola, el *MuCBe* i el *Poblat ibèric del Puig de la Nau* de Benicarló, el *Museu del Molí de l'oli* de Cervera del Maestre, el *Museu Parroquial* i el *Santuari de la Balma* de Traiguera. A la comarca de **Els Ports** hi ha: el *Palau dels Santsjoans* i el *Museu de la Faixa* de Cinctorres, el *Museu de l'espardenya* del Forcall, el *Castell del Baró d'Herbers*, *Museu Temps de Dinosauris*, el *Museu de l'Arxiprestal Basílica de Santa Maria*, el *Castell i Convent de Sant Francesc* de Morella, l'*Ermita de Vallibona*, *Conjunt etnològic de les eres* de Villosres.

Al **Montsià** trobem: el *Centre de Interpretació del Parc Natural dels Ports* i el *Centre d'Interpretació del riu Sénia* a La Sénia, el *Centre d'Interpretació de la Cultura dels Ibers* a Alcanar, el *Centre d'Interpretació de la Serra del Montsià* a Freginals, el *Centre d'Interpretació de la Terrissa* a La Galera, el *Centre d'Interpretació de la pauma* i el *Museu d'història Natural* a Santa Bàrbara, *Museu de les Ciències Naturals d'Alfacs* a Sant

Carles de la Ràpita, el *Museu Comarcal del Montsià* a Amposta, *Centre d'Interpretació de les barraques del Delta* a Sant Jaume d'Enveja, *Centre d'Interpretació d'Art Rupestre Abrics de l'Ermita* a Ulldesona. A la comarca aragonesa del **Matarranya** trobem les següents institucions: *Centre d'Interpretació del porcí* i *Museu Etnològic "El Masmut"* a Pena-roja de Tastavins, *Centre d'Interpretació de la Llengua i la Cultura Ibèriques*, *Museu Joan Cabré* a Calaceit, *Centre Arqueològic i Sala d'Exposicions* a La Fresneda i el *Centre d'Interpretació Hospitals de Sang* a Batea.

Com a **rutes**, esmentar que l'assentament de la Moleta del Remei (Alcanar) forma part de la **Ruta dels ibers**, gestionada pel Museu d'Arqueologia de Catalunya. I per una altra banda el Centre d'Interpretació Abrics de l'Ermita a Ulldesona forma part de la **Ruta de l'art rupestre**, també gestionada pel Museu Arqueològic de Catalunya. Altres són la **Ruta dels molins del riu Sénia** i tot el seguit de rutes de senderisme, taules panoràmiques, etc, que s'han anat implantant darrerament.

Patrimoni Immaterial

Els recursos antròpics, igual que els culturals són fruit de la història, de les diferents cultures que en ella han habitat. L'aspecte humà, estretament lligat al geogràfic, és el que ho reflecteix. La situació i l'orografia han fet que aquestes terres hagin estat el jaç d'infinat de pobles des del Paleolític fins avui. Cadascun d'aquests ha deixat part del seu llegat. Tot i la divisió administrativa, les tradicions, costums, festes, la forma de viure o la llengua són les mateixes.

A nivell festiu es comparteixen tradicions com les corregudes de bous i en els municipis de costa són molt típiques les festes marineres. Cada municipi té la seva banda, encarregada d'amenitzar moltes de les festes. Una altra forma, tot i que no tant estesa, són els grups de gralles i dolçaines que acompanyen a

gegants i caps grossos. Des del punt de vista folklòric, el ball tradicional és la Jota, que sempre es balla amb el vestit regional. Les dones acostumen anar amb mantó de mani-la. Són també manifestacions festives a considerar les romeries que es fan durant les festes majors o en dies puntuals, com a símbol del culte religiós al patró/ona del municipi. Menció a part, és la gastronomia, tant per varietat com per qualitat. Entre l'oli d'oliveres mil·lenàries, el llagostí de Vinaròs, la carxofa de Benicarló, són tot productes amb denominació d'origen.

ALLOTJAMENT I RESTAURACIÓ

Tot i l'economia ressentida per la crisi, els darrers anys, els establiments turístics han registrat un increment de places gràcies a l'augment de places en hotels, càmpings o allotjament rural. En aquest sentit, el municipi de Rossell és un complet exemple. Però, per una altra banda, l'increment de l'ús d'aquests establiments ha estat pràcticament inapreciable. Si ens fixem en el gràfic, la comarca amb el número més elevat d'hotels i càmpings és el Baix Maestrat, seguida de lluny pel Montsià. Amb diferència, Els Ports és la comarca amb més allotjament rural. També ha augmentat el número de restaurants i bars, han aparegut noves oficines de turisme, però, per una altra banda, les agències de viatges han vist disminuir les seves sucursals.

La procedència dels visitants és diversa. El gruix principal, però el proporcionen els mateixos veïns d'aquestes comarques. El segueix el turista de l'Estat espanyol i darrere d'aquest, el d'àmbit europeu (sobretot vinguts del Regne Unit i França). Els últims anys han crescut les visites estrangeres, i cal ressaltar

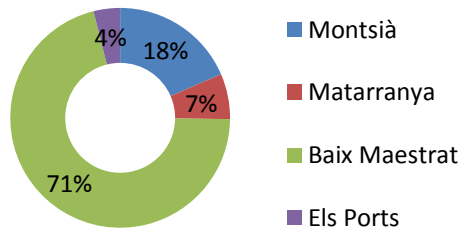


Fig. 71. Percentatges de restaurants i bars segons comarques: Baix Maestrat (563), Els Ports (31), Montsià (147), Matarranya (53). Font: Observatori turístic de la Generalitat Valenciana, Institut Català d'Estadística i Instituto aragonés de Estadística. Elaboració pròpia.

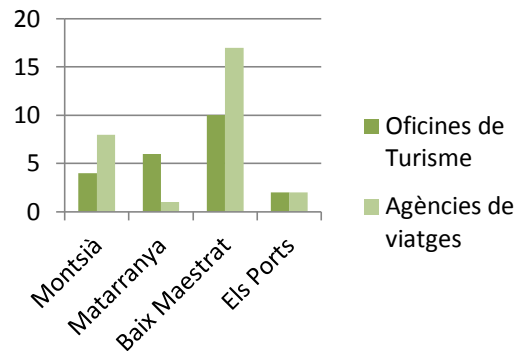


Fig. 72. Oficines de turisme i agències de viatge a les comarques del Baix Maestrat, Els Ports, El Montsià i Matarranya. Font: Observatori Turístic de la Generalitat Valenciana, Institut Català d'Estadística i Instituto Aragonés de Estadística. Elaboració pròpia.

també, el turista italià i alemany. Per trobar una realitat aproximada de la qüestió, ja que no existeixen estudis específics de comarca, la metodologia ha estat la consulta a diferents oficines de turisme: Amposta, Vinaròs, Vall de roures i Morella. La conversa amb aquestes ha portat com a objectiu aconseguir el número de visitants que han tingut les oficines durant els darrers quatre anys i les procedències dels seus visitants.

Procedència	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Catalunya	4869	4630	4630	4072	4194	4721	3358
Resta d'Espanya	3736	4217	4217	3215	3226	3130	2252
Altres països	2659	2703	2703	2325	1819	2441	1496
Total	11264	11550	11550	9612	9239	10292	7106

Fig. 74. Visitants segons procedència a l'oficina de turisme d'Amposta. Font: Oficina de turisme d'Amposta.

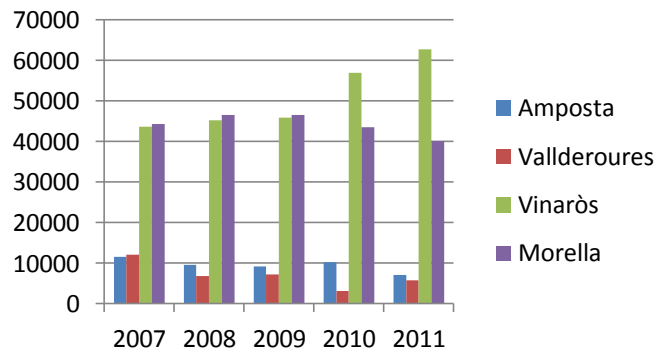


Fig. 73. Visitants a les oficines de turisme d'Amposta, Vallderoures, Vinaròs i Morella, durant els anys 2007, 2008, 2009, 2010 i 2011. Font: elaboració pròpia a partir de les dades proporcionades per les diferents oficines de turisme.

	Hotels i hostals		Càmpings		Allotjament rural	
	Núm.	Places	Núm.	Places	Núm.	Places
Montsià	31	1.576	5	1.514	30	301
Matarranya	34	726	2	256	51	395
Baix Maestrat	81	11.416	14	7.138	73	576
Els Ports	14	393	0	0	110	769

Fig. 75. Número i places d'hotels, hostals, càmpings i allotjament rural a les comarques del Baix Maestrat, Els Ports, Montsià i Matarranya l'any 2010. Font: Elaboració pròpia a partir de l'Observatori Turístic de la Generalitat Valenciana, Institut Català d'Estadística i Instituto Aragonés de Estadística.

4.2. Antecedents i referents

Darrerament s'estan portant a terme nous plantejaments que busquen la fusió entre turisme i patrimoni, veient-se com una estratègia necessària per a dinamitzar social i econòmicament un territori. Aquesta faceta, sobretot, va començar a desenvolupar-se arran de la formulació, l'any 2000, del "Plan Integral de Calidad del Turismo Español" (PICTE). També a partir d'aquest va desenvolupar-se el "Sistema Integral de Calidad Turística de Destinos" (SICTED), un sistema que projecta millorar la qualitat turística de les destinacions, basant-se, entre altres eines, en l'aplicació d'un Manual de Bones pràctiques que varia en funció del lloc on s'aplica el sistema. Cada cop, més establiments s'adhereixen al model en busca de la marca de qualitat i confiança que ofereix l'adhesió. Això també ha suposat noves reestructuracions en els serveis i l'impuls de nous projectes succints. En el punt anterior ha quedat força resolta aquesta qüestió tot veient la quantitat de centres d'interpretació nous, a més que la majoria tenen els cinc anys escaig.

Pel que fa a Plans de Dinamització Turística hi ha alguns municipis de les comarques que s'han analitzat, que ja han impulsat els seus plans o hi ha la proposta de fer-ho per part dels diferents ajuntaments. Vinaròs, Benicarló, Peníscola, tota la comarca del Matarranya (2002) o el conjunt de les Terres de l'Ebre (52 municipis - 2006) han impulsat i posat a la pràctica les seves propostes. Per una altra banda, des de la Mancomunitat de la Taula del Sénia, es realitzà, al 2009 un **Pla de dinamització turística del territori de la Taula del Sénia**, amb el que s'esbossaren algunes directrius. El text del Pla, comenta que no es vol inventar res perquè tot o quasi tot està inventat i tampoc es pretén crear una nova marca turística, perquè ja n'hi ha massa. Una altre tema tractat és la col·laboració en matèria turística. Es proposen itineraris mediambientals, històrics i patrimonials; així com actuacions en els llocs més singulars, per posar-los en

valor. Finalment, el Pla pretenia la realització d'un inventari on aparegués artesanía, folklore, música, actes culturals, festes, mètodes de caça tradicionals i gastronomia. Seguir col·laborant amb la difusió de les denominacions d'origen i trobar un producte comú a tot el territori. El producte, ja determinat, és l'oli d'oliveres mil·lenàries. Avui mateix, l'inventari ja s'ha realitzat, però la seva existència no s'ha fet pública ni tampoc l'existència d'aquest Pla de Dinamització Turística al Territori de la Taula del Sénia.

Endinsant-nos en el Baix Maestrat, comarca a la que pertany Rossell, ens trobem amb el **Pla d'Espais Turístics de la Comunitat Valenciana** que va realitzar la Universitat d'Alacant i l'Institut Universitari de Investigacions turístiques, de forma específica per a cadascuna de les comarques de la Comunitat Valenciana. Aquest pla, fet al 2007 amb dades del 2006, bàsicament es centra en potenciar la zona de costa i les activitats que hi van lligades. De fet, el producte de sol i platja, golf, turisme de negocis, etc, és el que presenta un major desenvolupament, tot i que darrerament s'ha intentat canviar la tendència, reconduint els interessos cap a un turisme més cultural i d'excursionisme. A les zones de Vinaròs, Benicarló i Peníscola hi ha un gruix important de turisme residencial, sobretot d'estrangers, sent la major afluència de procedència alemanya. Aquest pla, es centra bàsicament en la costa, i per tant, en els municipis citats. Posa escassa atenció als municipis d'interior, i a Rossell, ni l'esmenta.

Les directrius són les següents: revalorització del patrimoni natural com a recurs turístic (aquest patrimoni natural sols es refereix a platges i cales), ordenació, planificació i gestió de platges, elaboració d'un estudi d'adequació i optimització del tómbol de Peníscola, anàlisi estratègic per al desenvolupament turístic integral del Parc Natural de la Serra d'Irta, qualificació de nuclis turístics i millora de la seva projecció,

potenciació dels recursos gastronòmics, reforçar la competitivitat i singularitat de l'oferta d'allotjament, reducció de l'oferta en situació irregular, adequació de serveis i establiments al turisme accessible, creació d'una xarxa comarcal de senderes, foment de les activitats d'oci marítim, establiment de mecanismes de coordinació del planejament municipal i supramunicipal, disseny del Boulevard comercial entre Vinaròs i Benicarló, preservació ambiental de la marjal de Peníscola, elaborar un pla de connectivitat litoral, elaborar un pla de mobilitat comarcal, millora del tractament de les aigües residuals, optimització dels Pacs comarcals, creació de productes turístics d'àmbit supramunicipal (producte de turisme nàutic, producte de bellesa i salut, producte de Turisme cultural articulats en rutes temàtiques, desenvolupament de turisme associat a la pesca), potenciació del turisme de golf, optimització del Palau de Congressos de Peníscola, potenciació de l'eix turístic litoral-interior, Potenciació dels llocs web i coordinació de iniciatives conjuntes, creació d'un òrgan de gestió turística públic-privat.

Unir-se sota la marca de les Terres de l'Ebre, ha ajudat als municipis integrants a promocionar-se d'una manera més sòlida i efectiva. I ha ajudat, encara més, el plantejar un **Pla de dinamització turística a les Terres de l'Ebre**. El treball conjunt els ha ajudat a reorganitzar-se i promocionar-se extraient el millor que tenen cadascun dels pobles que conformen el grup. Tot i que aquest pla es conjuga a nivell d'un territori i el que volem definir per a Rossell sols es proposa per a la seva unitat, hi ha diverses qüestions que, a nivell estructural i de implantació poden tenir molt a veure. El Pla de les Terres de l'Ebre són diverses accions transfigurades en diversos projectes, que es donen suport entre ells, i, sobretot, des del consorci que els empara. La proposta per a Rossell, per contra, es desenvolupa a partir de la creació d'un centre com a ens pública amb inquietuds d'autogestió. Tot i que no està de més la creació d'un consorci entre els diferents agents que puguin estar involucrats en el nou perfil turístic que es busca.



Fig. 76. Logotip del Consorci per a l'execució del Pla de Dinamització Turística de les Terres de l'Ebre.

L'estructura, a partir de la qual es desenvolupa esdevé una lògica perfecta i aplicable al Pla proposat per a Rossell: tres eixos principals que es desglossen en tot un seguit d'accions i activitats. En tot cas, la nova proposta sempre busca promoure el turisme sota una marca pròpia respectant la natura, cultura i apostant per la sostenibilitat. Com s'ha dit, dins del Pla de Dinamització Turística a les Terres de l'Ebre es proposen diverses actuacions de forma conjunta, però també moltes altres de concretes per a cadascun dels municipis integrants. Una de les primeres actuacions que es portà a terme, desenvolupada en tres fases, va ser la Ruta de la Batalla de l'Ebre/Camí de la Pau. Es tracta d'un recorregut de 70 km que s'inicia des de Corbera d'Ebre amb el Centre d'Interpretació 115 dies (s'explica la Batalla de l'Ebre a nivell polític, militar i humà) i la visita al Poble Vell de Corbera d'Ebre, on pot passejar-se entre la runa de cases i carrers, tal com quedaren després dels bombardeigs del 1838. Es continua a La Fatarella on hi ha el Memorial de Sant Bertomeu de les Camposines i el refugi de les Devees. El següent municipi és Villalba dels arcs, on es troba "Els Barrancs", un conjunt format per una llarga línia de trinxera, amb refugis, pous de tirador i trinxeres d'evacuació. Finalitza la ruta amb les tres propostes del municipi de Pinell de brai: el mirador sobre la serra de Pàndols, les cases caigudes i el Centre d'Interpretació Les Veus del Front.

Com a pla individual, aplicat a un sol municipi, esmentem el **Pla d'Excel·lència Turística de Vinaròs**. Aquest és un pla pilot, i forma part d'un programa de la Secretaria d'Estat de Comerç i Turisme del Ministeri d'Indústria, Comerç i Turisme, que es desenvolupa conjuntament entre l'Estat, la Comunitat Valenciana i l'Ajuntament de Vinaròs. El Pla sorgia de la consideració de que la competitivitat turística de Vinaròs i la seva sostenibilitat econòmica, social i mediambiental necessitaven una millora. Els acords s'iniciaven el juny del 2003 amb la forma d'un conveni entre el Ministeri d'Economia, l'Agència Valenciana de Turisme, l'Ajuntament de Vinaròs i l'Associació Provincial d'Empresaris d'Hosteleria i Turisme de la província de

Castelló (ASHOTUR). Els objectius del Pla són els següents: augment de la qualitat dels serveis turístics, millora del medi urbà i natural, ampliació i millora dels espais d'ús públic, augment, diversificació i millora de l'oferta complementària, posada en valor de recursos turístics, creació de nous productes, sensibilització i implicació de la població i empresaris locals en una cultura de la qualitat. Finalment dir, que el Pla estava previst desenvolupar-se en tres anualitats, amb una inversió total de 2.100.000 euros, finançats per les tres administracions firmants del conveni.

Com a models individuals de gestió, per temàtica i similituds locals, posem de relleu el **Molí de l'oli de Cervera del Maestre**. Es tracta d'un complex industrial que s'utilitzà fins els anys vint del segle passat. Pertanyia a Manuel Segarra Sorlí fins que al 1984 passà a mans de l'administració autonòmica, la qual va decidir restaurar i rehabilitar el conjunt per a poder ser visitat. S'hi poden observar totes les fases del procés de producció de l'oli: terrasses per a l'asseccament de les olives, sala de trituració o molta, sala de premses i sala de les tines on es guardava l'oli. A les parets de la sala encara pot veure's anotacions i guies realitzades per a calcular la quantitat d'oli existent i el temps que aquest portava en repòs. Per visitar aquest centre cal demanar cita prèvia a l'Ajuntament de Cervera, és a dir, no està obert al públic constantment. El molí forma part d'una ruta pel terme de Cervera. Sobre aquesta i el conjunt en sí, pot trobar-se informació, sense cap problema, a internet. Està posicionat en diverses webs d'informació turística tant a nivell municipal com comarcal i provincial. Per tant, té una difusió prou àmplia. Interessa aquest cas, com he dit, per les semblances del municipi i la temàtica, però també a nivell de com es porta la difusió.



Fig. 77. Molí de l'oli de Cervera del Maestre. Foto: Jose Manuel Almerich



Fig. 78. Conjunt etnològic de les eres de Villores. Dia de la inauguració. Foto: comarquesnord.cat

Un altre exemple de caràcter etnològic que cal prendre com a referent, per característiques temàtiques i d'entorn, és el **Conjunt etnològic de les eres de Villores**, que va ser inaugurat a finals del 2010. Les eres es situen a la part més alta del municipi, entre el casc urbà i el Peiró de Sant Gregori. El projecte tracta de conservar i revaloritzar el conjunt i presentar-lo com un recurs turístic. Va ser cofinançat amb el Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER). L'activació patrimonial consistí en la senyalització de les eres amb panells explicatius que posen de relleu l'activitat del batre, que es portava a terme dins d'aquests espais. El lloc és sempre obert a tots aquells que tinguin interès en conèixer-lo. No hi ha massa difusió del conjunt, sols es fa des de la web del propi Ajuntament, per la qual cosa això també suposa que sigui un indret poc conegut i visitat. Aquest projecte és força interessant i guarda cert paral·lelisme amb la Ruta dels llocs perduts que es proposa per a Rossell, veure com s'ha organitzat i posat en valor esdevé essencial per conèixer possibles solucions de cara l'aplicatiu que cal fer.

Un altre cas estudiat com a centre d'interpretació dedicat a l'oli és el "**Molí de l'oli. Centre d'Interpretació de l'oli de Collbató**". Un model del que es pot extreure certa essència i inclús prendre els errors que han comportat la seva obertura únicament un cap de setmana al mes. El Centre ocupa l'antic trull que el Sindicat Agrícola de la vila va adquirir l'any 1942. L'electrificació del molí de pedra, la instal·lació d'una premsa hidràulica, entre d'altres canvis, feren possible la modernització del complex, possibilitant-ne el seu funcionament fins el passat 2005. A través de plafons i peces diverses, s'explica la tradició olivarera i oliera a Collbató, des de l'Edat Mitjana fins els avui mateix. El problema del centre ha estat que es va obrir amb un pla d'ocupació i no es pensà amb que passaria després, un problema molt comú en diversos



Fig. 79. Logo del Molí de l'oli. Centre d'Interpretació de l'oli de Collbató.



Fig. 80 i 81. Centre d'Interpretació. Fotos: Ajuntament de Collbató.

centres que amb l'estesa crisi estan tancant. D'aquí la perfecta proposta de treballar amb el personal del centre cívic, donat que el centre d'interpretació que es vol proposar per a Rossell es situaria allí mateix.

Una altra qüestió es que en el cas de Collbató els guanys són pràcticament nuls al estar tancat i al fer-se escasses visites. El cas de Rossell, tot i ser un ens públic, s'autofinançarà en un 75%, a més que la creació de projectes serà a partir de la voluntat de veïns i entitats. El treball en xarxa amb els municipis de l'entorn és vital per al bon funcionament, actuar sota el nom de la Mancomunitat de la Taula del Sénia o el Parc Natural de la Tinença de Benifassà esdevé la perfecta oportunitat.

Han estat també referents tot el conjunt de museus, centres d'interpretació i rutes que es veuen inscrites dins les comarques del Montsià, Baix Maestrat, Els Ports i Matarranya. A partir dels quals s'ha pogut conèixer la realitat que abraça a la zona i també a totes aquestes institucions, les activitats que impulsen, el finançament, els èxits i els fracassos. Així mateix han estat revisats altres plans de dinamització turística o cultural: Pla Especial per a la dinamització Natural i Cultural del Ter-Brugent, el Pla de Dinamització territorial d'economia cooperativa (Roquetes), el Pla de Dinamització del Casc Antic de Peníscola, el Pla de Dinamització turística de la vila termal de Montanejos, el Pla local de Dinamització sociocultural d'Olivella.

Un altre referent es troba a Andorra, amb la **“La ruta del Ferro als Pirineus”** o **“L'itinerari de l'hàbitat rural”**. Una proposta que pot servir d'inspiració, tant des del punt de vista de la metodologia científica, la conservació, la revaloració o la interpretació del patrimoni. Fins hi tot pot ajudar a plantejar noves propostes de cara a noves fases d'aquest Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic. És un treball en sinèrgia, en col·laboració amb altres institucions, premissa totalment aplicable al cas de Rossell, i a més considerada indispensable.

Altres arxius de referència:

Arxiu de la Memòria Popular de la Roca
del Vallès

International Oral History Association

Columbia Center for Oral History

USC Shoah Foundation Institute

Juke Box

Archives du patrimoine
autobiographique APA-Bel

Archivio Diaristico Nazionale (Pieve Santo
Stefano)

Archivo Histórico de la Universidad de
Tucumán

Archivo Histórico del Cooperativismo de
crédito

Per una altra banda, ha estat necessari fixar-nos en els projectes de memòria oral que estan en curs i els centres que s'encarreguen de la seva gestió o els impulsen. Com a centres esmentar **l'Arxiu de Memòria Oral Valenciana –Museu de la Paraula**, entitat a la que quedaria adherida el projecte de memòria oral dels Llocs Perduts de Rossell, per adaptar-se amb tot a les seves competències i objectius. Un altre centre interessant és el **Archivo de la Experiencia**, les experiències recollides són de diversos indrets d'Espanya, el buscador també es diferent i la forma en que es presenta la informació; però venen a ser els dos una plataforma que ens permet la consulta d'arxius orals a través de internet. El **Archivo de la Memoria Oral de Córdoba**, seria un altre referent a nivell municipal. D'aquest exemple s'ha de prendre la manera que es té de treballar sobre el municipi, el contacte amb la gent i com s'aconsegueix que sentin seu el projecte.

Com a projectes, esmentar **La sombra del olvido**, que forma part del **Archivo de la Tradición Oral de la Provincia de Huesca**, del que s'han editat tres volums: *La sombra del olvido I. Tradición oral en el pie del monte de la Sierra Meridional de Guara* (1998), *La sombra del olvido II. Tradición oral en el Somotano Occidental de Barbastro* (2006) i *La sombra del olvido III. Tradición oral en el Solano (Valle de Benasque)* (2011). I l'altre, un projecte de recerca impulsat des de l'Ecomuseu de les Valls d'Àneu: **l'inventari d'activitats i indústries històriques pallareses**. Creat des de 1994 amb l'objecte de documentar les activitats artesanals i les indústries històriques de la comarca del Pallars Sobirà. Unes activitats, que com a Rossell, són pràcticament desaparegudes però es conserva la memòria oral i el testimoni material. Les característiques, objectius i finalitat de treball són molt semblants als que es proposen per a la Ruta dels Llocs Perduts. Per tant, com s'estructura la recerca i quin és el tracte que es fa a posteriori, així com estudiar el balanç dels resultats poden ajudar a fer efectiva la recerca de qualitat que també es busca per a l'activitat proposada per a Rossell.

5 PLA D'ACCIÓ

5.1. Introducció i objectius

La Fase I del Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic de Rossell, contempla tres eixos d'actuació. Presentats de forma esquemàtica, són els següents:



El model que presentem, aprofitant els recursos endògens, representa una alternativa diversificada i innovadora que pretén ser un punt referencial a la zona del Maestrat, apartant-se dels tòpics que el turisme de sol i platja, tant comuns a la zona, inevitablement han deixat de banda pobles de interior tant rics i valuosos com Rossell. Reafirmant-nos amb la idea de posar en valor el Patrimoni Natural, Cultural, Material i Immaterial de Rossell, amb el doble objectiu de la dinamització sociocultural i turística al municipi, s'han determinat una sèrie d'objectius que es venen a acomplir amb l'execució d'aquests tres eixos d'actuació esmentats. Tot i ser-ne tres, l'acció es concentra, i podem dir, que s'articula al voltant del

PER QUÈ AQUEST PROJECTE?

Perquè representa una alternativa a les propostes de turisme establertes al Baix Maestrat, vinculades al sol i platja.

Perquè aprofita el valuós patrimoni del municipi i el posa en valor per atreure turisme.

Perquè no sols intenta reactivar econòmicament el municipi a través del turisme, sinó que amb les propostes de caire turístic es fomenta la investigació i la transmissió del coneixement.

Perquè esdevé un projecte de creació i cohesió social, en un municipi on ja té molta força l'eix associatiu, i per tant, l'aprofita i el potencia.

Perquè es recupera la memòria col·lectiva i es reforça la identitat.

Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts. La missió és la següent **“Conservar el patrimoni de Rossell, estudiar-lo des de perspectives i enfocaments diversos, per posar aquest coneixement a l’abast de tots els públics. I ho farà a través d’un seguit d’activitats i iniciatives dispostes a generar debat i reflexió, entorn al municipi i a la memòria col·lectiva.”** La creació del Centre, per tant, és el punt de partida necessari per a impulsar els altres dos productes, que són l’Arxiu de Memòria Oral i la Ruta dels Llocs Perduts. D’aquesta manera s’han plantejat un seguit d’objectius:

Objectius a nivell patrimonial

- **Posar en valor el Patrimoni Natural, Cultural, Material i Immaterial de Rossell per a la promoció econòmica del territori a través de l’impuls de nous productes turístics i activitats dinamitzadores, sota el marc d’un desenvolupament sostenible.**
- Elaborar un inventari dels recursos naturals, històrics, artístics, arqueològics i immaterials que té el municipi, amb l’objecte d’adquirir un coneixement actualitzat i precís.
- Impulsar activitats d’investigació històrica, arqueològica, etnològica, sociològica i arquitectònica que generin coneixement i contribueixin al disseny de noves accions de posada en valor i enriquiment de continguts.
- Fomentar la protecció i conservació del patrimoni, posant de relleu el llegat que té Rossell.
- Preservar la història de Rossell a través de la memòria oral, i a partir d’aquesta, desenvolupar activitats.
- Ampliar el número de volums de l’Agència de Lectura del Centre Cívic “Molí Vell”, de manera que els nous suposin una prolongació del coneixement exposat en la sala del Centre d’Interpretació.

Objectius a nivell socioeconòmic

- **Potenciar el Patrimoni de manera que s'estableixin sinergies entre la població i empreses existents, es construeixi un teixit cultural fort i dinàmic amb el que sentir-se identificat i protagonista.**
- Implicar a la iniciativa privada en la salvaguarda del Patrimoni Natural, Cultural, Material i Immaterial del terme de Rossell i en la promoció de projectes de conservació i posada en valor.
- Sensibilitzar a la població dels valors patrimonials i identitaris existents a Rossell, buscant la seva participació o implicació en els distints projectes de posada en valor.
- Donar valor i difondre els coneixements adquirits en cooperació i facilitar la interpretació dels recursos patrimonials.
- Establir una via d'intercanvi i diàleg cultural amb l'ampliació de coneixements i la incorporació de valors d'altres cultures.
- Crear un espai de memòria obert i actiu, que esdevingui un punt de trobada i que al mateix temps funcioni com una plataforma de debat, reflexió, diàleg i producció cultural, que s'obri dins la manera possible als distints canals que proporciona l'internet (web, facebook, flickr i youtube).
- Ampliar i enriquir l'oferta cultural a Rossell per tal d'aconseguir un flux de visitants que revitalitzin l'activitat econòmica al municipi.
- Iniciar estratègies de comercialització coordinades mitjançant la identificació comú dels recursos i la seva vinculació al patrimoni cultural i natural de la zona.
- Mantenir contacte amb altres entitats i municipis per promoure activitats conjuntes.

Objectius a nivell de continguts

- **Exploitar la marca “Rossell, porta d’entrada a la Tinença de Benifassà”.**
- Crear un guió museològic i museogràfic que ofereixi una lectura transversal i reflexiva entorn els Llocs Perduts, signes de l’evident canvi que ha sofert Rossell en menys de 50 anys.
- Exposar de manera adequada diferents testimonis orals i altres elements patrimonials com a recuperadors de la història i la memòria col·lectiva.
- Incentivar la reflexió entorn a diverses qüestions o preocupacions actuals, com la identitat, la diversitat cultural, prenent consciència del canvi i contrast que suposen certs aspectes de la vida d’avui.

Objectius a nivell de públic

- **Oferir un entorn natural emblemàtic i de lleure que millori la qualitat del servei turístic del destí i la qualitat de vida dels veïns del municipi i visitants.**
- Elaborar i posar en marxa un projecte patrimonial dirigit a un públic ampli, tenint en compte en tot moment quina és la millor estratègia per atansar-s’hi, per tant, utilitzar diferents estratègies de difusió.
- Establir contacte amb tots els agents que puguin donar suport i renom al projecte, tals com universitats, escoles, museus, arxius, biblioteques, etc.
- Fidelitzar un públic que esdevingui voluntari o col·laborador del projecte/s.

5.2. Desenvolupament

5.2.1. AGENTS PARTICIPATIUS

Els beneficiaris directes d'aquest projecte són els restauradors, les cases rurals, els comerciants, la població de Rossell i tots els participants de les activitats (tant del municipi com de fora). Els beneficiaris indirectes són els proveïdors, les localitats veïnes i l'empresa de transport (hife) que uneix el municipi amb altres. Pel que fa als participants, considerem actors primaris a la Generalitat Valenciana, la Diputació de Castelló, la Taula del Sénia, l'Ajuntament de Rossell, les diferents entitats i associacions locals, les empreses que puguin tenir relació amb el centre i/o les activitats programades, la població local en general i els distints actors, conferenciants, animadors socioculturals, etc. que participin en l'impuls dels actes. Com actors secundaris s'ha considerat el públic visitant.

També cal considerar el fet d'existir agents exclosos neutrals i agents perjudicials, i fins hi tot, oposats al projecte. El centre ha estat pensat i dissenyat per a que pugui ser visitat per tot tipus de públic. Les activitats que es desenvoluparan en ell i en distints punts del municipi, en canvi, no s'adeqüen a tothom, factors com l'accessibilitat poden ser un impediment a persones de mobilitat reduïda. No obstant, s'intentarà condicionar per a que tothom en pugui ésser partícip, doncs recordem que ens trobem en un projecte fet per tothom i per a tothom. La llengua pot esdevenir un altre factor d'exclusió. Els perjudicats o oponents potencials són aquells veïns que puguin veure's afectats pel muntatge de les activitats, en matèria d'estructures o de soroll, per exemple.

beneficiaris directes	beneficiaris indirectes
Població de Rossell, visitants al centre i participants a les activitats Bars, restaurants i allotjament rural Indústria i comerç	Proveïdors Empreses de transport (tren, autobús, taxi, lloguer de vehicles) Municipis veïns
exclosos/neutrals	perjudicats/oponents
Accessibilitat Llengua	Veïns afectats pel muntatge d'activitats, soroll, etc.

Fig 82. Quadres de beneficiaris directes, indirectes, exclosos/neutrals, perjudicats/oponents. Font: Elaboració pròpia.

5.2.2. PÚBLIC OBJECTIU

Hi ha diversos tipus de públics i també distintes maneres de classificar-los. Segons el criteri clàssic el podríem dividir en edat, procedència, segons la composició dels grups visitants (públic escolar, familiar, tercera edat, grups turístics, especialitzats...) i segons la motivació (grups espontanis, grups organitzats d'adults o d'escolars). Dins d'aquests caldria determinar el grau d'instrucció, si és bàsica, superior o no n'hi ha. Per això que si ens interessem per la procedència dels possibles visitants, tenint en compte que els més propers seran el públic més freqüent. Podem destriar els següents grups: veïns de Rossell, persones que són de Rossell però que per motius de feina, estudis, etc, no hi viuen (podria ser temporalment), persones que van a Rossell de vacances, persones que viuen en algun poble proper a Rossell, persones de la província de Castelló i Tarragona, persones d'altres províncies o països. Aquesta consideració suposa una més a tenir en compte per elaborar el discurs que s'ha de presentar, doncs ha de servir tant per a aquells que coneixen el territori com per a aquells que no.

Com que és un Centre de nova creació és difícil determinar quins possibles visitants tindria. Per això podem cenyir-nos en aquest cas al perfil que pugui desprendre's d'un centre de similars característiques que sigui proper i amb un tema similar o no, o que es trobi en un territori amb semblances. De totes maneres, s'han pres com a models territorials: el *Centre d'Interpretació de l'Art Rupestre Abrics de l'Ermita de Ulldecona* i el *Centre d'informació del Parc Natural dels Ports* a La Sénia. Aquests referents territorials ens venen a indicar l'afluència de públic que podria tenir el centre i plantejar necessitats.

Fig. 83. Públic visitant als centres d'Ulldecona i La Sénia. Les dades del C. I. Abrics de l'Ermita del 2011 són aproximades a causa d'un error informàtic.
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades dels centres.

	2007	2008	2009	2010	2011
C. I. Abrics de l'Ermita	2317	2450	2800	4011	3003
C. I. Parc Natural dels Ports	2997	3237	3523	3559	3570

Els estudis de públic que es fan a aquestes institucions es basen en determinar el número de visitants i la seva procedència. El públic majoritari acostuma a ser el de la comunitat autònoma a la que pertany cada centre. L'afluència de públic, es concentra, sobretot, en caps de setmana. Durant la setmana aquells que tenen obert, van rebent visites, però no un gruix considerable, sinó es que un grup, ja sigui d'escolars, jubilats, etc. hi programi una visita.

A partir d'aquí, elaborem la **previsió de públic** que acollirà el Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell, amb les seves activitats adjuntes. Destriem la xifra de **3.500 persones a l'any**. Estarà **obert tots els dies**, ja que es troba al costat de l'Agència de Lectura i obriria com a informador del centre la mateixa persona responsable de l'Agència de Lectura i Punt d'Informació Juvenil. Amb un horari de **10-14 i de 16-18 d'octubre a abril** i de **10-14 i de 16-20 de maig a setembre**. Les activitats vinculades serien actives durant uns caps de setmana concrets.

5.2.3. ELS NOUS PRODUCTES

5.2.3.1. El Centre Cívic Molí Vell

L'actual Centre Cívic "Molí Vell", ubicat al carrer La Placeta, núm 7 (veure plànol pàgina 15), es va construir a partir d'una successió de set fases que van anar aconplastant-se segons les subvencions que concedeix anualment el Pla d'Obres de la Diputació de Castelló. Va ser inaugurat l'any 2008. El lloc on es troba havia estat ocupat anteriorment per *La Cooperativa Olivarrera Rossellense*. Havia estat fundada a l'any 1912, i va arribar a tenir 120 socis. En els seus primers anys, es va dedicar, sobretot, a la venda de vi, mistos, arròs,

verdures, etc. (veure Fig. 19). I no seria fins passada la Guerra Civil quan el molí es constituiria com a tal, esdevenint un dels que va formar més prompte en societat dins de les comarques pròximes. Els socis del molí, sobretot, eren qui compraven a la Cooperativa.

Va arribar un moment en que va voler-se fusionar aquesta Cooperativa amb la *Cooperativa Olivarera El Progreso*, per tenir més força junts, però les desavinences que sempre hi havia hagut entre els veïns de “La Vila” i els del “Palafont” (zones del municipi on s’ubicava cada molí), van fer que la Cooperativa de “La Vila”, és a dir, la *Cooperativa Olivarera Rossellense*, tanqués portes, per traslladar els seus socis a Traiguera, passant a formar part de la *Almazara Olivarera Cervol*. Anys després, sobre el 2007, *El Progreso* també tancava la producció. Entremig de tot aquest entramat hi va haver un tercer molí, s’ubicava al carrer Nou i el van constituir alguns dels membres de la *Cooperativa Olivarera Rossellense*. El funcionament no va durar massa anys.

Actualment a la planta baixa del Centre Cívic s’hi conserven quatre màquines de l’antic molí i una del molí l’Hospital de Les Cases del Riu. Estan exposades sense cap referència i són inamovibles. Hi ha **un triturador, tres moles i una premsa**. Es conserva també bona part de la **documentació escrita** i la **memòria oral** de diversos testimonis que van treballar al molí o el van veure funcionar. Aprofitant l’espai i els recursos exposats es pretén crear un nou Centre d’Interpretació, que tindrà el nom de “**Centre d’Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell**”. A mode de donar-li un sentit a aquestes quatre peces, s’ha de dir que, al primer lloc on es posaven les olives era al triturador. Allí es trencaven les olives per facilitar la feina a les moles. Des del triturador, a partir d’un conducte es passaven les olives a la mola.

D'aquestes se'n conserven dos per a oli i una per a blat, que és la procedent del Molí l'Hospital. Les dioli, són unes moles italianes dels anys 50-60, que van agafar el nom de "italians", però també se les anomenava mola moderna. Abans d'aquestes n'hi havia hagut unes altres que utilitzaven un altre sistema, però en descobrir les possibilitats que oferien les italianes, van ser substituïdes. El procés continuava amb la premsa. A la *Cooperativa Olivarrera Rossellense* n'hi havia fins a quatre a ple rendiment, mentre que als altres molins del poble citats, sols n'hi havia dos.

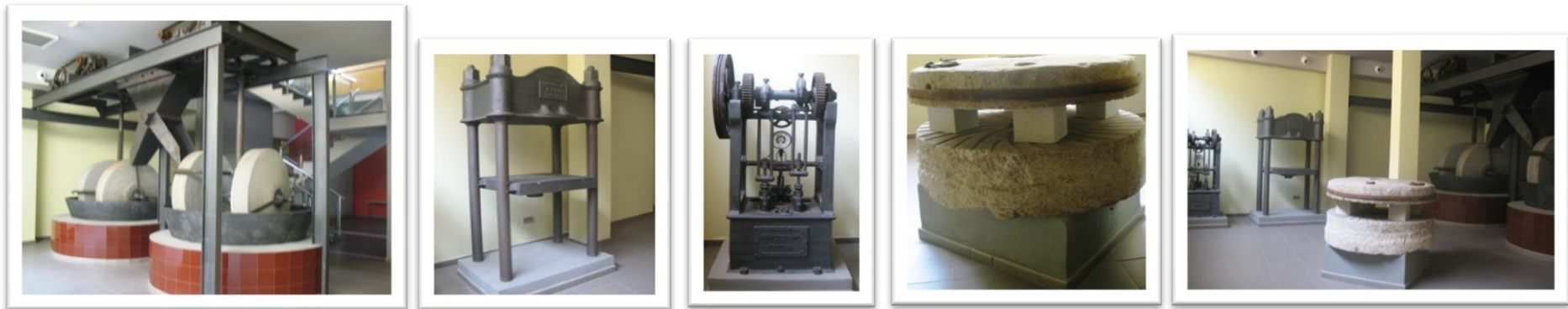


Fig. 84-88. Maquinària de l'antic molí conservada a la planta baixa del Centre Cívic "Molí Vell".
Fotos: Montse Gisbert.

El Centre Cívic compta amb 900 m² i està a la disposició del poble des del 2007, tot i que s'inaugurava un any després. De la seva tutela s'encarrega una persona, pagada en un 70% per la Mancomunitat de la Taula del Sénia i la resta per l'Ajuntament de Rossell. Aquest ajut que proporciona la Mancomunitat és gràcies al Conveni CDR11/15 destinat a la contractació de titulats universitaris per part d'empreses o ajuntaments. El passat any, dins d'aquesta modalitat es feren 50 contractacions entre tots els municipis que conformen la Mancomunitat de la Taula del Sénia. Per casos més específics, quan es fa cine o actes que requereixen la sala d'actes, hi ha un tècnic voluntari, i que, per tant, no rep cap tipus de remuneració.

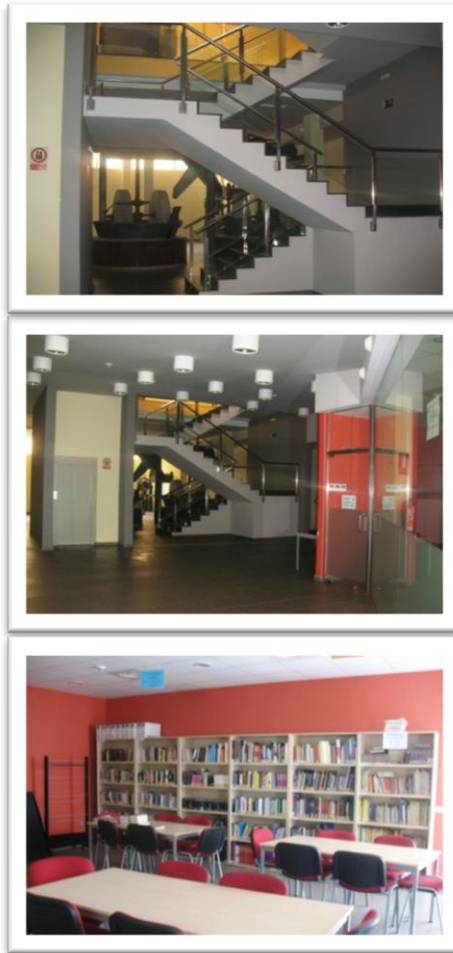


Fig. 89-91. Planta baixa del Centre Cívic i Agència de Lectura. Fotos: Montse Gisbert.

El centre és un edifici polivalent amb moltes possibilitats. A la planta baixa hi trobem l'Agència de Lectura (disposa d'un espai d'estudi i lectura, tres ordinadors amb Internet però també hi ha wifi i un lloc específic amb taules i cadires petites) i un espai per exposicions temporals. En aquest és on es troba part de la maquinària dels antics molins. Per escales o ascensor es pot accedir al primer pis, allí hi ha una sala per a conferències i cine amb un total de 140 butaques. També dos sales per a les reunions de les Associacions locals i una sala polivalent on es fan reunions o exposicions. Al segon pis hi ha dos sales de magatzem i altres de reunió.

Els serveis que ofereix actualment el Centre Cívic Molí Vell són els d'Agència de Lectura, accés a internet amb tres ordinadors disponibles o amb ordinador propi, i també és el Punt d'Informació Juvenil. Darrerament les classes de l'Escola de música i alguns assajos han passat a impartir-se al centre, així mateix l'ADE de La Sénia hi imparteix classes d'anglès dos dies a la setmana. A més d'aquesta activitat regular, s'hi afegeixen tot un seguit de cursos subvencionats que van donant-se en períodes de curta durada. Hi ha hagut cursos d'informàtica, agricultura, restauració, anglès, etc.



Fig. 92-94. Auditori i sala de reunions del Centre Cívic. Fotos: Montse Gisbert.

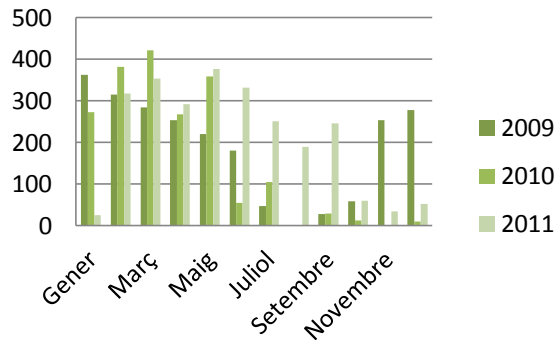


Fig. 95. Gràfic d'usuaris de l'Agència de Lectura. Font: elaboració pròpia, a partir de dades de l'Ajuntament.

El Centre Cívic està obert a tot el poble, és el punt de reunió de tota associació local. Igualment està obert a noves propostes. Per fer-ho sols cal dirigir una instància a l'Ajuntament, i esperar que sigui acceptada. És així com el Centre Cívic esdevé un punt de cohesió social entre els veïns, i també un lloc en el que aprendre i donar a conèixer. Darrerament, fins hi tot, s'hi han celebrat bodes i enterraments civils.

Actualment no hi ha cap estadística que ens reflecteixi el tràfic d'usuaris al centre cívic com a edifici, ni tampoc cap registre o calendari d'activitats (sols existeix per als mesos d'estiu). Però si que hi ha una estadística dels usuaris de l'Agència de Lectura. Al marge esquerre observem el gràfic que ens dona les dades dels anys 2009, 2010 i 2011. Els mesos que no tenen xifra, corresponen als moments en què el centre va estar tancat, o bé per vacances o per obres o problemes en la instal·lació elèctrica.

5.2.3.2. El Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell

ESPAI EXPOSITIU

La Planta baixa del Centre Cívic té una superfície aprofitable de 278'88m². Dins d'aquests, l'espai que es dedicaria a exposició ocupa 98'62m², i el destinat a recepció 12'40 m². La resta d'espai el comprèn l'Agència de Lectura amb 53'30m², un magatzem de 9'40m², un vestíbul exterior d'accés de 16'60m², un vestíbul principal de 60'95m², un passadís d'evacuació de 12'40m² i l'escala de 10'34m².

Fig. 96. Plànol de la planta baixa del Centre Cívic. S'identifiquen tres espais: magatzem, informació i sala d'exposició.
 Font: Elaboració pròpia, a partir del plànol proporcionat per l'Ajuntament de Rossell.

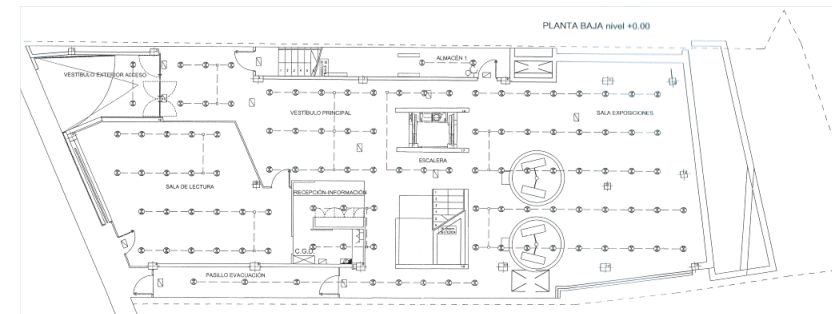
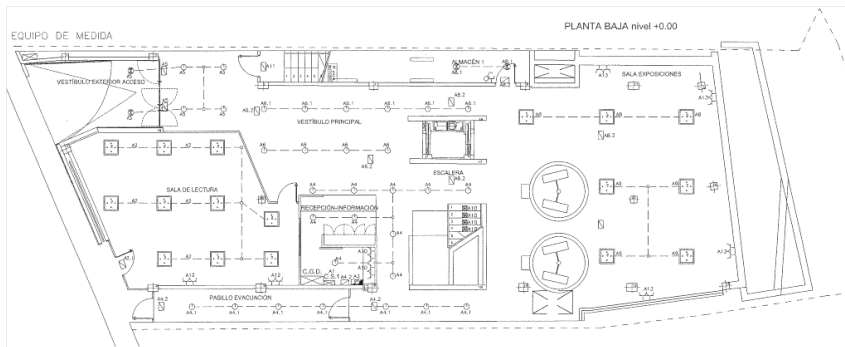
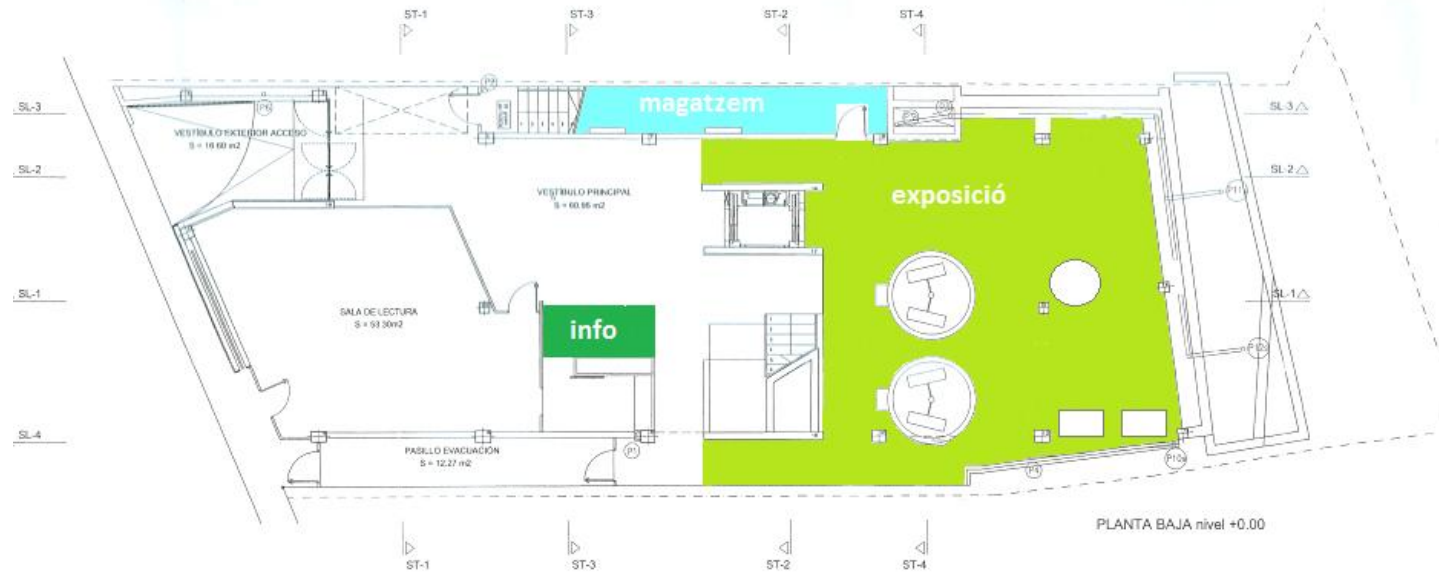


Fig. 97 i 98. Plànols de la planta baixa del Centre Cívic, mostren el circuit de llums i endolls. Font: Ajuntament.

GUIÓ MUSEOLÒGIC I MUSEOGRÀFIC

El “Centre d’Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell”, organitza la seva exposició agafant-se a l’espai i organització que ofereix la sala que se li ha determinat al Centre Cívic “Molí Vell”. Una sala a la que cal adaptar-se al trobar-se disposades les cinc màquines (les quatre del molí d’oli i la cinquena corresponent al molí l’Hospital) i tot un seguit d’endolls i llums.

Els **Llocs Perduts** no són res més que **restes d’un passat no tant llunyà que encara avui es manifesten a través de vestigis materials, documentals i orals**. Davant el perill que suposa la seva desaparició, a partir de tota mena de factors, una actuació de caire patrimonial com aquesta ajudaria a revifar la memòria d’aquests llocs perduts, els activaria i els donaria a conèixer a la societat que avui ja no en sap res i a recordar a aquells que hi van conèixer. Dins el terme de Rossell hi ha molts “llocs perduts”, el municipi ha canviat molt en els últims anys, no sols a nivell urbà sinó també molta part del seu terme, del que no hem d’oblidar que també hi formen part Les Cases del Riu i Bel. **Llocs com les antigues eres i safareigs, les mines de ferro del Carrascalet, els molins del costat del riu Sénia, el conjunt de sènies que proporcionaven aigua a molts dels horts de la Font de Baix, les masies repartides per tot el terme, la rajoleria de Xalamera i del Meto, els antics bars i locals de lleure, etc**, punts desconeguts per molts que poden posar-se en valor i fer reviure les antigues històries que al lloc succeïen, evitant d’aquesta manera la condemna de l’oblit. Els llocs perduts esdevé també un homenatge a totes aquelles persones que van tenir relació amb el lloc, els llocs perduts aclama la identificació o vinculació dels personatges amb allò que transmet la petita història recuperada.

Principalment, el lloc perdut al que farà tribut, de forma permanent, el Centre d'Interpretació és a l'antic moli d'oli que es trobava on és avui el Centre Cívic "Molí Vell". Aquest exemple dona a conèixer una activitat econòmica molt arrelada al poble, la producció de l'oli, i de gran importància des de l'Edat Mitjana, com ho corroboren els textos.

L'itinerari que es planteja no té perquè ésser lineal, l'exposició s'organitzarà en base a set àmbits temàtics ben diferenciats. Però abans d'entrar-hi, el visitant serà acollit al punt d'informació, que es situa entre l'Agència de Lectura i l'espai expositiu. Allí se li proporcionarà informació sobre la visita i les possibilitats que ofereix aquesta en sí i les activitats que es deriven, com la Ruta dels Llocs Perduts⁵.

ÀMBIT 1. Rossell, porta d'entrada a la Tinença de Benifassà

La informació es presenta en dos plafons de 1'3 metres d'ample i 0'90 d'alt. És la presentació de Rossell com a porta d'entrada a la Tinença de Benifassà, de Rossell com a municipi paradigmàtic i interessat en conservar i protegir el seu entorn, un que s'ha vist en canvi constant, reflectit en tot una sèrie d'elements materials i immaterials que amenacen en desaparèixer i que el centre com a tal, es proposa recuperar i posar en valor. En cap cas oblidar, que un lloc perdut va acompanyat, molts cops, d'un ofici perdut i d'una forma de vida molt allunyada a la d'avui. El discurs ha de convidar al visitant a conèixer i a respectar l'entorn, a partir de textos, fotografies, dibuixos i gràfics. Ha d'exposar que es considera un lloc perdut i com entre tots els podem recuperar. El disseny del plafó ha de fer al·lusió a l'emblema porta. El fons serà negre i les lletres es presentaran en diferents tons de verd i mides diferents, tot depenent del fragment que exposen, si és un títol, si és un subtítol, un aclariment, un peu de foto, el text general, etc.



Fig. 99. Ubicació de l'Àmbit 1 (amb verd fosc).

⁵ Vegeu Annex 2. El Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts.



Fig. 100. Ubicació de l'Àmbit 2 (amb verd fosc).

ÀMBIT 2. Els recursos que ens regala la natura

La informació es presenta en un plafó de 1'5 metres d'ample i 0'90 d'alt. Els continguts es centren en exposar la riquesa incalculable que ofereix l'entorn natural del terme de Rossell, i com aquest va permetre instal·lar els diversos nuclis de poblament repartits entre Bel, Rossell, Les Cases del Riu i un gran grup de masies. La situació estratègica d'aquests punts va permetre i permet aprofitar al màxim els recursos, no obstant l'entorn natural encara segueix més viu que mai i ens ofereix un paisatge organitzat en base a tres contrastos: serra, mitja serra i plana. El fons és negre i els textos amb tonalitats verdes. A més de lletra també hi apareixen fotografies, dibuixos i a través d'un marc digital inserit al plafó es va passant un vídeo, posant de relleu el Patrimoni Natural de Rossell.

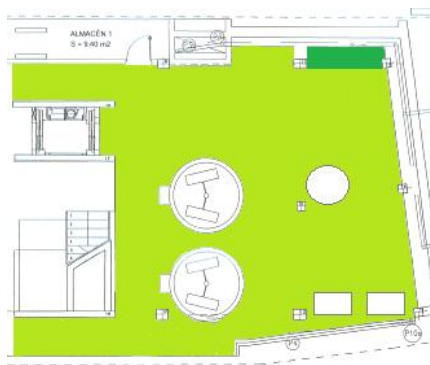


Fig. 101. Ubicació de l'Àmbit 3 (amb verd fosc).

ÀMBIT 3. Els humans, principal agent transformador del paisatge

La informació es presenta en un plafó de 1'5 metres d'ample i 0'90 d'alt. Exposa els canvis que ha sofert el medi natural arran de la incidència en ell dels humans. La història de Rossell vista des del paper de l'home/dona i la inventiva d'aquest davant del medi que l'envolta genera un repàs pels fets més destacats de la trajectòria municipal. La visió ve acompanyada del retrat de Rossell en els primers anys del segle XX i de les diferents activitats econòmiques i socials que eren actives, incidint, sobretot, en les ja desaparegudes. Combina text, dibuix i vídeo (es projecta en un marc digital inserit al plafó; és de 10'). El vídeo ve acompanyat d'un joc de preguntes, amb l'objectiu de convidar al visitant a la reflexió. Així mateix l'experiència que generi aquest joc pot aportar informació molt valuosa per a seguir reconstruint el passat de Rossell i per a recuperar el grup de llocs perduts. El fons és negre i les lletres amb tonalitats verd.



Fig. 102. Ubicació de l'Àmbit 4 (amb verd fosc).

ÀMBIT 4. Els molins del terme de Rossell i la tradició de la producció de l'oli

La informació es presenta en dos plafons de 1'3 metres d'ample i 0'90 d'alt. En un s'exposa la diversitat de molins que encara resten, d'una forma o altra, distribuïts pel terme. Principalment són molins d'oli i de blat. S'exposa la incidència que la seva utilització ha tingut sobre els veïns de Rossell i la importància d'aquestes màquines, com a reflex d'una manera de viure i de produir. Constantment s'ha de convidar a aquest joc de passat i present, volent extreure la successió de canvis i perquè aquests es donen i com. És en aquest plafó s'ha de fer referència a les màquines de la sala, les de la Cooperativa Rossellense i la del molí l'Hospital. El plafó serà negre i els textos a color verd.

El segon dels plafons es centra en la tradició de la producció de l'oli a Rossell, donat que les evidències materials i documentals esdevenen el valuós testimoni que recolza aquesta fita. Un recorregut des del més antic moment fins avui, on de tres cooperatives que hi va haver el segle passat ja no n'hi ha cap. La molta de les olives i producció de l'oli ha passat al poble veí de Traiguera, però això no ha fet posar a un segon pla l'activitat, doncs segueix sent una de les principals. Es combina text amb fotografia; ressalten dos fotos, una la d'un molí de principis del segle XX i una altra d'un molí avui. Al plafó hi ha també inserit un marc digital per reproduir un vídeo que exposa el procés de producció de l'oli, des de la recollida de les olives fins l'embotellament i venda de l'oli, incidint en els canvis del procés al llarg de la història. Durada del vídeo: 10 minuts, sense veu. El plafó serà negre amb textos a color verd.



Fig. 103. Ubicació de l'Àmbit 5 (amb verd fosc).

ÀMBIT 5. La Cooperativa Oliverera Rossellense. Història i funcionament

La informació es presenta en un plafó de 1'5 metres d'ample i 0'90 d'alt. S'exposa un petit recorregut per la història de la Cooperativa, incidint en els seus treballadors, funcionament i producció de l'oli. S'explicarà la importància que aquest sector va tenir per a les economies domèstiques locals, les vicissituds que ha experimentat i els esforços que van fer els socis per incorporar noves màquines més modernes. Aquest plafó estableix un joc visual amb les peces del molí que hi ha a sala. Des del plafó surten tres auriculars des dels que es podrà escoltar el funcionament d'aquestes màquines, explicat per una de les persones que hi va treballar. La gravació fins hi tot, reproduirà el so d'aquestes màquines. Baix del plafó hi haurà uns ganxets que aguantaran els auriculars. El fons del plafó serà negre i els textos de tons verds. Les cinc màquines exposades tindran una cartela que exposarà les característiques bàsiques. Seran de forex.



Fig. 104. Ubicació de l'Àmbit 6 (amb verd fosc).

ÀMBIT 6. El Racó del passat: activitats i llocs perduts

Aquest serà un espai que anirà creixent segons els projectes que vagin sortint, lligats a la Ruta dels llocs perduts o a altres. Esdevindrà un punt que recollirà les experiències de tot un grup de testimonis en referència als llocs perduts i les activitats que es portaven a terme a aquests llocs. Una taula i dos tablets, des d'elles es podrà veure i sentir a partir de vídeos i fotografies, els projectes que any a any es preveu que s'elaborin. A sobre de la taula, penjat de la paret un petit plafó de 50 x 50 cm exposarà que pot descobrir-se amb la consulta d'aquest material, sempre incitant a la reflexió i a l'engrescament dels visitants/veïns del municipi a fer del projecte quelcom més gran. I d'aquesta manera intentar ampliar el ressò de la proposta. El color del plafó serà verd i les lletres de color negre.



Fig. 105. Ubicació de l'Àmbit 7 (amb verd fosc).

ÀMBIT 7. Espai canviant

Aquest espai és un punt obert a propostes, és a dir, els visitants del centre podran suggerir als responsables, possibles temes d'investigació, sempre en relació al que considerem un "lloc perdut de Rossell", o amb ell un ofici perdut, unes eines que ja no s'utilitzen, etc. És un espai de creació que s'obre totalment a la participació dels veïns. Per fer-ho efectiu es treballarà conjuntament amb les associacions del municipi, depenent de la temàtica s'escollirà aquella que pugui ser de més utilitat. Podria començar-se amb l'Associació de jubilats i pensionistes Sant Marc i la temàtica podria ser el cicle anual de l'agricultura, Aquesta petita exposició canviarà un cop a l'any, sent la inauguració de l'espai a Setmana Santa. Un cop finalitzada l'exposició els seus continguts es penjaran a la web, per poder-hi fer una visita virtual, també com una altra manera de preservar el treball fet.

5.2.3.3. Ruta dels Llocs Perduts

Aquesta activitat sorgeix com una proposta paral·lela al Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell. Està dirigida al públic familiar, tot i que podria adequar-se segons la demanda. Pretén donar a conèixer punts de Rossell i del seu terme que van ser participants d'una activitat econòmica o social lligada a les vides dels vilatans, amb tot el que això comporta. La recuperació es farà en base a la documentació escrita existent, però sobretot a partir de la memòria oral. L'activitat serà in situ, dirigida per un speaker, però a més, hi ha d'intervenir persones relacionades amb el tema que s'explica, o bé per vincle directe o com a especialistes. A més de visionar l'espai acompanyats per velles i noves històries, es donaran a

conèixer i es podran tocar peces relacionades. Per exemple en el cas de la rajoleria, un motlle per a les rajoles, la pala per al forn, etc. Els nens disposaran d'un espai per experimentar, que serà dinamitzat per un educador⁶.

La iniciativa té els següents objectius:

- Fomentar la participació dels assistents a través d'una conversa distesa amb especialistes que permeti desvetllar dubtes i aprendre diferents aspectes relatius al lloc i a l'activitat que en ell s'hi va desenvolupar.
- Recuperar diversos punts del terme de Rossell. Donar-los a conèixer i reivindicar-los com a part integrant del patrimoni rossellà.
- Passar una bona estona aprenent, connectant amb la saviesa popular i compartint records i vivències amb la gent més gran.
- Recopilar els coneixements derivats d'aquestes "converses", per ser utilitzats posteriorment en termes d'investigació històrica.

Algunes coses a tenir en compte:

- Activitat de pagament inaugurada durant la Setmana Cultural (principis d'agost). Durant la resta de l'any es repetirà fins a tres vegades més, coincidint en dates assenyalades (Setmana Santa, Festa de Sant Marc (juny), Festes d'Agost, Festa de Mare de Déu de la Balma (setembre).

Que aconseguirem amb els diversos projectes de la Ruta dels Llocs Perduts?

La documentació del Patrimoni Material i Immaterial i el modus de vida lligat als llocs. Així com la reconstitució dels processos productius o activitat que en ells es portaven i es porten a terme.

⁶ Vegeu Annex 3. La Ruta dels Llocs Perduts.

I si es vol fer la ruta per lliure?

També és possible. Caldria acudir al Centre d'Interpretació i demanar el codi QR de l'activitat. Amb aquest, pot anar-se al lloc i allí mateix llegir el codi, que transportarà a l'interessat a la web del Centre, i en concret, a l'apartat dels Llocs Perduts. In situ es podrà escoltar diversos relats sobre el lloc, i fins hi tot, depenent de quin sigui veure fotografies antigues, veient de forma directa el gran canvi.

- Dirigit al públic general, especialment al de tipus familiar. Però amb la possibilitat de concertar-se visites per a grups escolars, jubilats, associacions, etc, ampliant d'aquesta manera els dies de projecció de l'activitat.
- Activitat de caire participatiu.
- El taller ha de suposar el menor cost possible i ser finançat, a ser possible, amb patrocini extern.
- Comptar amb la gent d'ofici de l'entorn.
- L'activitat al ser in situ es complementa per una caminada. Depèn del lloc no és accessible a tots els públics.

5.2.3.4. Arxiu de memòria Oral de Rossell

La memòria oral és una eina fonamental per a conèixer el nostre passat històric que ens és més pròxim. El testimoni, individual o col·lectiu, esdevé la plasmació més directa de la memòria. La recollida d'experiències i vivències és cabdal alhora de recuperar la memòria d'un poble, representa una riquesa que en cap cas ens presenten els documents escrits. La font oral és creada, sorgeix amb un propòsit i una finalitat, normalment de tipus històric o de recerca, partint d'una hipòtesi de treball. Aquesta és una de les seves característiques singulars, però a més cal esmentar que, a vegades, la memòria oral esdevé l'única font d'informació possible, necessiten d'un context significatiu i són difícilment aïllables, doncs és necessari un context històric, social, familiar, cultural, religiós, etc, que permeti entendre tot el seu significat.

Tot i l'atractiu que representa aquesta font, cal tenir molt en compte la forma en què s'ha de tractar. I es que un testimoni sempre reconstrueix el significat del seu passat, no des de la perspectiva d'aquell moment, sinó des del present. Per tant, el record, pot ser deformat o falsejat pel propi jo. D'aquesta manera s'ha de tenir totalment en compte, que, els testimonis orals no ens informen sobre uns fets passats i com els van viure, sinó més bé, ens indiquen com els recorden i com van afectar a les seves vides, i, conseqüentment, si hi segueixen afectant. Amb les preguntes, l'entrevistador, crea una realitat i intenta desenvolupar la conversa des d'un angle determinat, evidentment subjectiu. Per això cal anar molt en compte alhora de tractar amb fonts orals.

L'arxiu de Memòria Oral del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell esdevé la plataforma indispensable per donar suport a la creació del mateix Centre d'Interpretació i a l'activitat de la Ruta dels Llocs Perduts. Per tant, es centrarà en la vida quotidiana de la població durant el segle XX, aprofundint en els canvis soferts al municipi, tant urbanístics, socials, econòmics, polítics o religiosos. La memòria recopilada redescobrirà vivències, coneixements, una forma de viure, de relacionar-se, de divertir-se, l'accés a la cultura, la infància, la vellesa, etc. Però tot això necessita una gran plataforma que li doni suport, aquesta serà l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula. Aquesta entitat té com a objectius: recuperar, estudiar i conservar part del patrimoni cultural valencià, recollir dades sobre els processos de canvi sociocultural, impulsar el desenvolupament d'estudis des de les fonts orals, crear un instrument d'investigació, agermanar iniciatives sobre memòria oral.

És partir d'aquests objectius com es proposava a l'Arxiu de Memòria Oral Valenciana la vinculació del projecte dels Llocs Perduts al gran projecte que impulsa la institució. Interessant a més, que fins el moment

no s'ha realitzat cap estudi des del Baix Maestrat, ni cap amb l'especificat objectiva dels "Llocs Perduts". Els estudis que fins el moment s'han impulsat des de la institució són: banda de música i vida associativa, dones treballadores a l'empresa del joguet, exposició permanent Horta-Marjal, família troncal i sistema d'herència, la riuada de 1957, manifestacions religioses (baptistes de Xàtiva), pobles abandonats, pràctiques i representacions socioculturals sobre el naixement, relats biogràfics, valencians i valencianes a Xile i Argentina, Vela Llatina.

D'aquesta manera l'Arxiu de Memòria Oral utilitzaria la plataforma de l'Arxiu de Memòria Oral Valenciana-Museu de la Paraula, seguint els criteris d'enregistrament d'entrevistes i d'indexació, així com de preparació dels formats per ser donats a conèixer des de la web de l'Arxiu de Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula. A més a més, el mateix arxiu a l'acceptar la vinculació del projecte, proporciona la formació que precisin les persones encarregades de les entrevistes i també el material per a realitzar-les. Això no exclou que el Centre no tingui material propi⁷.

Els objectius de l'Arxiu de Memòria Oral de Rossell són els següents:

- Elaborar un projecte que permeti la recuperació de la memòria oral de Rossell, tot creant una eina que no sols doni suport a l'exposició del Centre de Interpretació dels llocs perduts de Rossell i la Ruta dels llocs Perduts, sinó que esdevingui també una eina de consulta per impulsar i promoure la investigació.
- Crear un instrument d'investigació.

⁷ Vegeu Annex 4. Arxiu de Memòria Oral de Rossell.

- Obtenir i conservar testimonis, experiències o històries de vida que d'altra manera no es donarien a conèixer, incidint, sobretot, en els processos de canvi sociocultural.
- Projectar activitats des del Centre d'Interpretació que posin de relleu l'arxiu, utilitzant el seu fons.
- Formar part de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula, i donar a conèixer el projecte a través d'aquesta gran institució.

El sistema de gestió, consulta i difusió de les entrevistes de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula, aplicat a l'Arxiu de Memòria Oral del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell

L'Arxiu de Memòria Oral del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell s'integrarà dins el sistema de gestió, consulta i difusió que té establert l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula. Les entrevistes que reserva l'entitat estan registrades en format digital, transcrites, indexades i disponibles per ser consultades i visionades en línia, sempre i quan ho hagi autoritzat per escrit l'entrevistat. El sistema de gestió de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana ha estat creat específicament. S'ha determinat treballar en totes les comarques del País Valencià, realitzant un cert nombre d'entrevistes a cadascuna d'elles. Al Baix Maestrat encara no s'ha realitzat cap entrevista ni estudi, d'aquí l'interès de la institució d'involucrar el present projecte dins el seu gran projecte.

El procés de treball es desenvolupa a partir d'un tema, del que cal un estudi bibliogràfic i documental exhaustiu abans d'iniciar la redacció del projecte. Un cop realitzat l'estudi es dissenya el projecte, es busquen possibles informants, es capten, es fan les entrevistes, es tracta la gravació, es transcriu, s'indexa i s'analitza. Tècnicament el tractament dels materials es fa de la següent manera: enregistrament de l'entrevista, catalogació dels bruts, transferència, conversió i còpia, alta en el sistema (registre, fitxes d'entrevista), transcripció i assignació codis de temps, indexació. L'entrevista es realitza entre dos persones, una fa l'entrevista i l'altra, s'encarrega de les qüestions tècniques de la càmera. Un cop es té l'entrevista enregistrada, es transmet a l'ordinador. Es tracta i es canvia el vídeo en un format *streaming* vàlid per al servidor. Finalment de les entrevistes es fan dues còpies, una per a la persona entrevistada i l'altra per al Museu Valencià d'Etnologia. A continuació s'inclou en el sistema de dades creat específicament. Es connecta l'entrevista amb la fitxa de la persona entrevistada. Totes les entrevistes tenen dues fitxes, la fitxa d'informant, de caràcter privat, i la fitxa d'entrevista, de caràcter públic. De les dades que aporten les fitxes, el sistema genera automàticament estadístiques que permeten saber el que es té i com es té. En el cas de Rossell es faria una tercera còpia que es guardaria a l'Arxiu de Memòria Oral de Rossell.

criteris bàsics i normativa de l'Arxiu de Memòria Oral de Rossell, seguint les directrius establertes per l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana –Museu de la Paraula

- L'Arxiu de Memòria Oral de Rossell neix lligat a l'activitat del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell, i per tant, queda subjecte a la seva normativa, com també a la de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula, a l'integrar-se dins el seu sistema de treball.

- L'arxiu neix d'una base d'experiències, però el seu fons és obert a reservar-ne de noves, sempre i quan el personal responsable ho consideri oportú. La persona que vulgui aportar informació oral haurà d'omplir i signar un document exposant que cedeix l'enregistrament i drets de testimoni i imatge a l'Arxiu de Memòria Oral del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell i a l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula.
- Els projectes que aniran sorgint des del Centre d'Interpretació es donaran a conèixer a tots els veïns del municipi de forma escrita per a que tots aquells interessats en aportar informació, hi puguin col·laborar. Així mateix s'anunciarà a la pàgina web del centre, a la de l'Ajuntament de Rossell i a les xarxes socials.
- Els registres de Rossell es penjaran a l'espai digital del Museu de la Paraula, i per tant, no es permet cap descàrrega del material audiovisual.
- L'ús de la informació consultada a la pàgina web té fins d'estudi, ensenyança, investigació o difusió cultural, només serà utilitzada per a aquests fins. Es prohibeix totalment la seva utilització amb finalitats comercials o lucratives.
- En cas d'utilitzar material, en qualsevol tipus de format, caldrà fer-ho constar com a *Extracte* i citar la procedència.
- Si l'ús dels testimonis és per a treballs d'investigació, publicacions, articles, etc, el Museu Valencià d'Etnologia i l'Arxiu de Memòria Oral de Rossell han de rebre una còpia.
- El Museu Valencià d'Etnologia i l'Arxiu de Memòria Oral de Rossell no es fan responsables dels comentaris manifestos a les entrevistes dels seus fons.

5.2.3.5. Organització

5.2.3.5.1. Gestió

El Centre Cívic Molí Vell és gestionat directament des de l'Ajuntament. El seu manteniment deriva de tot un seguit de subvencions a les que el consistori s'acull, proporcionades per la Generalitat Valenciana, la Diputació de Castelló, la Mancomunitat de la Taula del Sénia o el Fons Europeu Leader. Com s'ha comentat anteriorment, hi ha una persona encarregada del Centre, la qual s'encarrega d'obrir-lo dins l'horari establert i també del funcionament de l'Agència de Lectura i Punt d'Informació Juvenil. El manteniment de l'edifici i la neteja està a càrrec de l'Ajuntament de Rossell.

La creació del Centre d'Interpretació i Arxiu de Memòria Oral dels Llocs Perduts de Rossell fa necessari la creació d'un **consorci públic** com a mitjà de gestió. Aquest model seria encapçalat pel Departament de Cultura, Esports i Participació Ciutadana de l'Ajuntament, permetent la implicació d'altres agents públics i privats, com les associacions locals, els establiments de perfil turístic (bars-restaurants, allotjament) i altres empreses del municipi o foranies. Per una banda hi haurà la presidència, càrrec que no podrà tenir una mateixa persona durant més de dos anys. Per l'altra banda, el patronat restaria encapçalat per un representant de les associacions locals, una persona de reconeguda trajectòria dins el món cultural, un dels "Amics del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell", un representant de l'Ajuntament i un representant de les empreses col·laboradores. La funció del patronat serà la d'aprovar el pressupost anual i la memòria d'activitats de l'exercici anterior. Els recursos econòmics seran detallats en un pressupost anual d'ingressos despeses, mentre que el centre estarà sotmès a la fiscalització i control de l'Ajuntament. Tot i ser un consorci públic gestionat per l'Ajuntament, el Centre ha de ser capaç d'autofinançar-se

en un 75 %, tenint en compte que la institució pot recórrer a altres entitats i establir convenis amb empreses (per elaborar pacos turístics, per exemple), altres entitats públiques (l'Arxiu de Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula, per exemple), el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports o la Conselleria de Turisme, Cultura i Esports de la generalitat Valenciana. Així mateix, el consorci podrà comptar amb el recolzament de diversos patrocinis, respecte a la realització de les activitats del Centre.

5.2.3.5.2. Recursos humans

El Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell tindrà el següent equip:

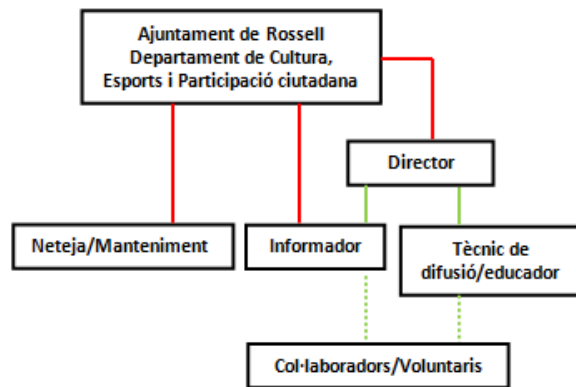


Fig. 106. Organigrama.

Director/a. Ha de ser una persona llicenciada amb experiència i/o formació reglada en museologia i en patrimoni. Són necessaris coneixements d'informàtica a nivell d'usuari i el coneixement, a més de la llengua catalana (nivell C) i castellana (nivell C), de l'anglès i el francès. S'encarregarà de: representar el Centre d'Interpretació, complir i fer complir les lleis i altres disposicions vigents que emparin el Centre d'Interpretació, dirigir i coordinar totes les activitats del Centre d'Interpretació, gestionar els medis humans i materials, donar conformitat als projectes presentats pel Tècnic de Difusió/Educador, tant en el que fa a activitats com en temes de pressupostos, mantenir relació amb els directius d'altres centres per tal d'establir possibles col·laboracions o convenis, així mateix amb les entitats locals o altres interessades en els projectes. És un càrrec no remunerat, donat que la seva feina és més bé de representació.

Tècnic de Difusió/Educador. Ha de ser una persona llicenciada en Història, Història de l'Art, Antropologia o Humanitats i amb experiència i/o formació reglada en museologia i en patrimoni. Són necessaris

coneixements d'informàtica a nivell d'usuari i el coneixement, a més de la llengua catalana (nivell C) i castellana (nivell C), de l'anglès i el francès. S'encarregarà de: proposar al director/a del Centre i Patronat el pla anual d'activitats i l'avantprojecte de pressupost de cada any entrant, elevarà al director/a les propostes d'adquisició d'elements i objectes d'interès per al Centre, elaborar la Memòria anual del Centre, proposar al director/a del Centre els programes museològics i museogràfics que es requerissin, gestió econòmica del pressupost anual (gestió de la despesa, control dels ingressos), representar l'entitat en absència del/ de la director/a, coordinar i dissenyar activitats didàctiques i de difusió, control de l'edició de fulletons i entrades, direcció dels projectes de recerca i documentació, coordinació i planificació del treball entre el centre i els col·laboradors/voluntaris/amics, difusió dels actes que es porten a terme al centre, relacions públiques del centre. Les tasques d'aquesta plaça es realitzen d'acord amb la planificació anual presentada pel director, o a través de projectes aprovats en exercicis anteriors. També s'encarregarà de les restants funcions que li siguin encomanades pel director/a del Centre i pels altres òrgans centrals de l'entitat.

Informador. Aquest lloc de treball seria ocupat per la persona encarregada de l'Agència de Lectura i el Punt d'Informació Juvenil. Ha de ser una persona llicenciada, amb coneixements d'informàtica a nivell d'usuari i el coneixement, a més de la llengua catalana (nivell C) i castellana (nivell C), de l'anglès i el francès. Per ocupar les noves funcions del Centre es formarà en museologia i patrimoni i rebrà formació per part de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula, per esdevenir, en cas necessari entrevistador, junt al Tècnic de Difusió/Educador. S'encarregarà de: control de visitants i estudis de públic, atenció telefònica de les reserves per a grups o grups escolars, gestió de les reserves, informar de les reserves a l'educador, control de compres i proveïdors, control d'ingressos, horari i planificació. Les

tasques d'aquesta plaça es realitzen d'acord amb la planificació anual presentada pel director del Centre, o a través de projectes aprovats en exercicis anteriors.

Neteja/Manteniment. Les persones que ocupen el càrrec són les mateixes que s'encarreguen de la neteja i manteniment del Centre Cívic. Se'ls requereix el graduat escolar i tenir un nivell B de català. S'encarreguen de la neteja de les instal·lacions segons el calendari i programa de treball establert per al Centre Cívic i del manteniment de les instal·lacions.

Col·laboradors/Voluntaris. Qualsevol persona o grup que tingui interès en col·laborar econòmicament o en format voluntari amb el centre i els projectes desenvolupats en ell, pot fer-ho. L'únic requisit és redactar una instància amb l'exposició de motius, que caldrà ser aprovada pel Tècnic de difusió/Educador i pel Director/a del Centre. Creiem que és estrictament necessària la participació de totes aquelles persones que de manera desinteressada vulguin aportar quelcom al projecte, sigui des de la perspectiva que sigui. Doncs una de les bases és precisament és la d'establir un nucli de cohesió social i entre tots crear i promoure els projectes. Els voluntaris estaran totalment coordinats pel Tècnic de Difusió/Educador. Les feines que poden portar a terme, en principi, són les següents: monitorització de visites a l'exposició o rutes dirigit a públics amb necessitats o interessos especials, creació i execució d'activitats educatives i de divulgació, difusió 2.0 dels actes del centre, disseny de cartells i targetes d'activitats, suport o realització d'entrevistes orals, etc. Donat l'important eix associatiu, pensar en voluntariat és un reconeixement a l'autoconsciència i autogestió del patrimoni.

Junt als empleats de plantilla, **el centre comptarà amb la col·laboració de personal científic i tècnic extern**, segons necessitats. El centre **també pot subcontractar personal**, si així ho creu necessari. També **s'oferirà com a institució per a realitzar pràctiques** dins l'àmbit de la investigació històrica o la gestió del patrimoni.

5.2.4. ACCIONS FORMATIVES PER A AGENTS SOCIOECONÒMICS

El Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic de Rossell requereix realitzar diverses accions formatives encarades als agents socioeconòmics que es veuen implicats. Per això mateix es planteja portar a terme jornades formatives de sensibilització per part d'experts en la matèria. Aquestes jornades buscarien, també, la implicació de la població a partir de l'exposició del seu coneixement i experiència en taules rodones destinades a tal fi. La busca dels possibles cursos o jornades és una tasca que s'ha de promoure des de l'Ajuntament de Rossell, de mà del Departament de Cultura, Esports i Participació Ciutadana, i amb la col·laboració de la Dinamitzadora de Turisme. La varietat d'aquestes accions formatives pot anar des de la formació per la qualitat amb l'aplicació del sistema SICTED, fins a formació en màrketing, jornades sobre història del territori, jornades per la protecció del medi ambient i normes de convivència amb aquest, etc.

3.2.5. PROMOCIÓ I COMERCIALIZACIÓ

El tercer dels eixos d'aquest Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic de Rossell es centra en la promoció i comercialització del Pla en sí i els nous productes, és a dir, el Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts, la Ruta i l'Arxiu de Memòria Oral. Això comporta també l'establiment d'un protocol, dinàmiques internes de comunicació i presa de decisió. Els **objectius** són els següents: **Donar a conèixer el Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic de Rossell i els nous productes inscrits, generar inquietuds entre veïns i visitants, informar sobre les activitats que es porten a terme i convidar a participar-hi.**

Avantatges dels Amics del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts

Carnet individualitzat.

Rebre informació periòdica de les novetats del Centre a través del Butlletí.

Ser informat de tots els actes que organitza el Centre via e-mail, abans que la resta.

Entrada gratuïta al Centre i descomptes en les activitats de pagament i en els productes de la botiga.

Participar en la marxa del Museu i de les múltiples activitats que es generen al seu entorn d'una manera plena.

Sis invitacions anuals per a repartir entre amics i familiars.

Descomptes en l'entrada a altres centres de la comarca.

El **públic objectiu** és tant l'**intern** com l'**extern**. Pel que fa al primer, l'encapçalen els voluntaris, col·laboradors i amics (paguen quota i participen en accions puntuals). El públic extern el forma la població general (públic local, familiar, escolars, joves i gent gran), les institucions (ajuntaments, consells comarcals, Diputació de Castelló) i les empreses (relacionades amb el turisme).

COMUNICACIÓ INTERNA – comunicació amb els membres de l'equip, amics, voluntaris i col·laboradors.

Butlletí intern: Consta de material informatiu, d'opinió i de reconeixement dels participants, cosa que augmentarà la implicació i la motivació d'aquests. Tots hi poden participar escrivint-hi si així ho sol·liciten al Tècnic de Difusió/Educador (és l'encarregat de que trimestralment surti el butlletí).

Línea oberta: Es podrà contactar amb l'entitat de quatre maneres, que seran via correu electrònic, correu postal, telefònicament o presencialment.

Reunions i seminaris: Un cop al mes, els membres representants del consorci s'han de reunir per exposar entre tots un seguiment del projecte. A més de ser actes purament informatius, té l'afegit de ser un punt de contacte i afavorir la cohesió de grup, presentar queixes i intentar millorar, en general.

Memòria anual: eina polivalent, tant serveix per a la comunicació interna com externa, amb la finalitat de donar a conèixer tot allò que fa l'entitat.

IMATGE CORPORATIVA – És la imatge que donem externament, regida per la premissa "tot comunica". Amb aquesta cal aconseguir que a l'obrir un mail de l'entitat, la persona a qui va dirigit, reconegui de seguida qui l'envia. A partir del disseny de l'exposició, es dissenyarà també la manera en que seran els



Fig. 107. Logo del Centre d'Interpretació dels Llocs Perduts de Rossell. Disseny: Montse Gisbert

correus electrònics, les cartes que s'enviïn, les invitacions, els fulletons, etc. Així mateix es determinarà el logotip. Des del present projecte, fem una proposta. Sorgeix arran de la conversa derivada de tot un seguit d'entrevistes i enquestes per conèixer un seguit d'elements en referència a Rossell, molt aplicables al projecte, s'ha determinat que un element que identifica el municipi és la imatge que es veu quan hi arribes des de la carretera de La Sénia. Per això es proposa que el logotip sigui part d'aquesta silueta, realçant al capdamunt el campanar, acompanyat de cases i muntanyes al fons.

FULLETONS INFORMATIUS/INVITACIONS

Es crearan uns tríptics bàsics amb informació sobre el centre, els serveis que ofereix i les activitats que porta a terme. Estaran a disposició del públic visitant en el mateix Centre d'Interpretació, a l'Ajuntament de Rossell, en aquells establiments de caire turístic que formin part del consorci del Pla de Dinamització Sociocultural i Turístic de Rossell i també es repartiran en les fires que participa l'Ajuntament de Rossell o el mateix centre. En actes destacats o inauguracions, d'una ruta nova, per exemple, s'enviaran invitacions als Amics, voluntaris i col·laboradors. Sempre es seguirà els mateixos criteris estructurals. El *briefing* serà redactat pel Tècnic de Difusió/Educador.

COMUNICACIÓ ON-LINE

Pàgina web: La pàgina web ha de presentar l'entitat i els actes que porta a terme. Ha de mostrar un perfil seriós però alhora dinàmic i interessant. Ha de mostrar els següents continguts: informació pràctica (com arribar-hi, horaris i preus, visites guiades, serveis), el Centre d'Interpretació dels Llocs perduts (informació

bàsica sobre la creació del centre, la missió, els objectius, etc.), Visites i itineraris (des d'aquí es dona a conèixer les rutes establertes per Rossell a peu o en btt, les taules panoràmiques, etc. Així mateix s'anirà inclouent els nous itineraris sorgits de la Ruta dels llocs perduts), Arxiu (donarà les directrius bàsiques de l'Arxiu de memòria oral i conduirà a la pàgina web de l'Arxiu de la Memòria Oral Valenciana – Museu de la Paraula), botiga (espai dedicat als productes que es venen des del centre), Voluntaris, Col·laboradors i Amics (un espai dedicat a totes aquestes persones i la important tasca que dediquen a la institució). Hi hauran enllaços a altres pàgines d'interès, tals com l'àlbum de flickr del Centre, el facebook o empreses de Rossell dedicades al sector turístic, o també d'altres pobles veïns si així ho sol·liciten.

Mailing: S'enviarà als socis, voluntaris, col·laboradors i interessats que així ho demanen.

Àlbum de fotografies on-line - Flickr: Es penjaran les fotografies dels actes que portarà a terme la institució, de manera que esdevingui un reflex de l'activitat movable que la caracteritza.

Youtube: Cal crear un canal a youtube i penjar vídeos d'activitats, presentant-ho d'una forma atractiva que capti l'atenció d'aquells que ho visualitzin.

Xarxes socials: La difusió a partir d'aquestes és indispensable en el moment actual, facebook i twitter poden ser dos eines que ajudin a donar a conèixer l'activitat institucional a tots aquells que fan servir aquests recursos. Amb les xarxes socials pot arribar-se a un públic molt més ampli i donar-se a conèixer a aquells que no coneixien el centre, inclús invitar-los a participar del gran projecte.

RELACIONS PÚBLIQUES

Alhora de planificar un acte cal tenir en compte buscar una data o franja horària que no es celebri cap altre acte important. Les invitacions corresponents als actes s'han d'enviar amb una setmana d'antelació. S'ha de tenir en compte el lloc de trobada, que sigui adequat a l'activitat que s'ha de portar a terme i que es senyalitzi, en el seu moment, correctament. És important oferir quelcom com a recordatori, pensem en un punt de llibre senzill, acompanyat d'un tríptic del centre, si es demana.

Jornada de portes obertes: No és precís organitzar cap activitat, l'objectiu és que la gent conegui les instal·lacions i pugui trobar informació.

Assistència a fires: És important acudir-hi, doncs esdevé una altra forma de donar-se a conèixer. Cal tenir en compte que hi assisteixen professionals i turistes, i que per tant la informació que es proporioni ha d'adequar-se als dos nivells. És molt important la imatge de l'estand i la que dona la persona que hi està en representació, ha d'estar totalment al corrent de les accions que desenvolupa l'entitat.

Mecenatge i Patrocini: Dos formes d'aconseguir diners, la primera amb la finalitat d'augmentar la reputació de l'empresa o entitat, i la segona, ho fa a canvi de publicitat. Sigui quina sigui la manera cal mantenir un bon tracte i respectar les clàusules que es pactin des d'un bon començament.